

KATULASTEN PSYKOSOSIAALINEN TUKEMINEN

Trial Class -ohjelma osana swazimaalaisen
Manzini Youth Caren Little Schoolin toimintaa.
Ohjelman kuvaus ja arviointi.

Jessica Vähämaa
Opinnäytetyö, kevät 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Vähämaa Jessica. Katulasten psykososiaalinen tukeminen. Trial Class -ohjelma osana swazimaalaisen Manzini Youth Caren Little Schoolin toimintaa. Ohjelman kuvaus ja arviointi. Helsinki, kevät 2011, 71 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Helsingin toimipaikka, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kuvata ja arvioida swazimaalaisen katolisen nuorisoyhteisön Manzini Youth Caren Little Schoolin Trial Class -ohjelmaa, jonka tavoitteena oli löytää auttamiskeinoja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.

Tavoitteiden pohjalta nimesin seuraavat tutkimustehtävät:

Miten psykososiaalinen tukeminen näyttäytyi ja millaisia vaikutuksia sillä oli oppilaiden elämään? Vaikuttiko psykososiaalinen tuki ja psykososiaalisiin tarpeisiin keskittyminen oppilaiden integroitumiseen ja osallisuuteen MYC:n yhteisössä? Arviointikysymysten pohjalta olen arvioinut Trial Class-ohjelman vaikuttavuutta ja pohtinut, millaisia auttamiskeinoja järjestö voisi tarjota syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.

Tutkimusaineisto on kerätty 12 viikkoa kestäneen kansainvälisen harjoittelun aikana syksyllä 2007. Opinnäytetyö on arviointitutkimus, jossa arvioinnin menetelminä olivat osallistuva havainnointi, päiväkirjamerkinnot, kyselylomake ja toimintatutkimus. Lisäksi aineiston analyysissä hyödynnettiin projektin tuottamia raportteja ja materiaaleja.

Trial Class -ohjelma osoitti, että psykososiaalisen tuen tarjoamisella on positiivinen vaikutus oppilaiden elämään syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Turvallisen ympäristön luominen kokemusten ja tiedon jakamiselle osoittautui ensiarvoisen tärkeäksi vaikeiden asioiden käsittelyssä. Yhteenkuuluvuuden tunne paransi myös yksilöiden käyttäytymistä. Tutkimusprosessi osoitti, että käytettävissä olevilla resursseilla tämän tyyppinen työskentely tuottaa paitsi positiivisia vaikutuksia, se on myös helposti organisoitavissa.

Asiasanat: psykososiaalinen tuki, nuorten syrjäytyminen, katulapsuus, Manzini Youth Care, Swazimaa, Trial Class, toimintatutkimus, arviointitutkimus, havainnointi

ABSTRACT

Jessica Vähämaa

Psychosocial support for street children. Trial Class -programme as part of Manzini Youth Care's Little School activities. Evaluation and description of the programme.

71 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to evaluate and describe the Trial Class programme in Little School in Swaziland. It is an ongoing project organized by the Catholic youth foundation called Manzini Youth Care (MYC). The aim was to find helping methods for children who were at risk of social exclusion.

The following evaluation questions were studied. How did the psychosocial support appear and what kind of impact it had to the student's life? Did psychosocial support and/or facing the psychosocial needs have any effect on integration and the involvement of MYC in the community? Based on these evaluation questions the impact of the Trial Class programme was evaluated. What type of supportive measures could the organization offer to young people at risk?

The data was collected during an international training period in 2007. The evaluation methods were used in the study and action research elements were also included in the study. The methods of evaluation were participant observation, diary entries, and a questionnaire. In addition, content analysis was used in writing the project reports and other material.

The Trial Class programme showed that the psychosocial support had positive effects on students' lives in the prevention of social exclusion. Sharing the information and experiences in a safe environment turned out to be crucial in dealing with difficult issues. The feeling of community also improved the overall behaviour of the participants at the school, as they learned to be more considerate towards each other. The research revealed such a process to produce positive effects. Despite the insufficient financial resources, the programme was easy to incorporate into the school.

Keywords: psychosocial support, social exclusion, Manzini Youth Care, Swaziland, Trial Class, action research, evaluation study, participant observation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS.....	8
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN PERUSTA.....	9
3.1 Nuorten syrjäytyminen.....	9
3.2 Psykososiaalinen tuki	11
3.3 Psykososiaalinen toimintakyky.....	12
3.4. Traumaattiset tilanteet ja kriisit.....	13
3.4.1 Traumaattiset kriisit lapsilla.....	14
3.5 Psykososiaaliset palvelut.....	15
4 TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	17
4.1 Swazimaan kuningaskunta.....	17
4.1.1 Perustuslaki.....	18
4.2 HIV Afrikassa.....	19
4.3 Lapsuus eteläisessä Afrikassa.....	22
4.4 Koulutus.....	23
4.5 Katulapsuus.....	24
4.6 Manzini Youth Care.....	25
4.6.1 Nuorisokodit.....	26
4.6.2 Bridging School.....	28
4.6.3 Sandrini-keskus.....	28
4.6.4 Trial Class.....	29
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	31
5.1 Tutkimusmenetelmät.....	31
5.1.1 Arviointitutkimus.....	31
5.1.2 Toimintatutkimuksellinen ote.....	33
5.2 Aineiston keruu.....	36
5.2.1 Havainnointi.....	37
5.2.2 Tutkimuspäiväkirja.....	41
5.2.3 Opiskelijakysely.....	41

5.3 Aineiston analysointi.....	42
5.4 Tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta.....	43
5.4.1 Havainnoinnin eettiset ongelmat.....	43
5.4.2 Lost in Translation.....	43
5.4.3 Internet lähteenä.....	45
6 TOIMINNAN KUVAUS JA ARVIOINTI.....	47
6.1 Sopimukset ja aikataulutus.....	47
6.2 Toteutus.....	48
6.3 Väliarvio.....	49
6.4 Ohjelman päättäminen.....	51
6.5 Arviointi.....	52
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	59
8 POHDINTA.....	61
8.1 Kehittämisehdotukset.....	61
8.2 Oman ammatillisuuden kehittyminen.....	62
LÄHTEET.....	65
LIITE 1: Manzini Youth Caren organisaatiokaavio.....	70
LIITE 2: Oppilaille toteutetun kyselyn yhteenveto.....	71

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö kuvailee ja arvioi Swazimaassa Manzini Youth Caren (MYC) toteuttamaa katulasten vaihtoehtoista pienluokkatoimintaa (Little School). Little Schoolissa toteutettiin vuonna 2007 Trial Class -ohjelma, jonka painopisteenä oli psykososiaalisten tarpeiden huomioiminen sekä psykososiaalisen tuen tarjoaminen.

MYC tavoittaa vuosittain 2 000 Manzinin kaupungin lähialueiden köyhää ja syrjäytynyttä nuorta koulutus- ja sosiaaliohjelmiensa kautta. MYC tarjoaa erilaisia yhteisöllisiä palveluja keskittymällä muun muassa nuorisokotitoimintaan, peruskoulutukseen, ammatillisen osaamisen koulutukseen, sosiaalisiin ulottuvuuksiin ja lasten kuntoutukseen urheilu-, taide- ja musiikkihankkeiden kautta. (Manzini Youth Care 2011.)

Trial Class- ohjelman tarkoituksena oli siis keskittyä psykososiaalisten tarpeiden huomioimiseen ja psykososiaaliseen tukemiseen ja pyrkiä tätä kautta selvittämään, auttaako psykososiaalinen tukeminen integroitumisessa järjestöön ja millaisia tukitoimia näille syrjäytymisvaarassa oleville nuorille voisi tarjota.

Lapsen psykososiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavat monet asiat, kuten köyhyys, sairaudet, konfliktit, laiminlyönti ja hyväksikäyttö. Psykososiaalisen tuen tarjoaminen koettiin erityisen tärkeäksi katulasten kanssa tehtävässä työssä, sillä he ovat usein jääneet ilman vanhempien tarjoamaa emotionaalista, sosiaalista ja henkistä tukea kriisitilanteissa tai vanhemmat ovat olleet osaltaan vaikuttamassa näiden tilanteiden syntyyn.

Opinnäytetyön tavoitteena oli arvioida Trial Class -ohjelmaa ja sen vaikuttavuutta. Työ on arviointitutkimus ja arvioinnin menetelminä toimivat osallistuva havainnointi, päiväkirjamerkinnot, oppilaille toteutettu kysely sekä toimintatutkimus. Lisäksi aineiston analyysissä huomioitiin ohjelman tuottamat raportit sekä muu tuotettu materiaali.

Kiinnostukseni nuoruuteen liittyvistä kehitysvaiheista heräsi juuri ennen kansainväliseen vaihtoon lähtemistä keväällä 2007 ollessani työharjoittelussa eräässä nuorisokodissa. Lähtiessäni minulla oli jo jonkinlainen kuva suomalaisesta lastensuojelukentästä. Tätä pohjaa vasten oli mielenkiintoista nähdä, miten lastensuojelua toteutetaan muualla maailmassa, erityisesti kehitysmaissa. Olin jo pohtinut opinnäytetyön tekemistä suomalaisesta nuorisokotimaailmasta, mutta vaihdossa ollessani sain yhdistettyä opinnäytetyöni sekä kiinnostukseni kansainvälisyyttä, nuoria ja lastensuojelua kohtaan.

Opinnäytetyö on suunnattu ulkomaille vaihtoon lähteville opiskelijoille, jotka voivat hyödyntää tutkimusraporttia tutustuessaan yhteen yhteistyöorganisaatioista ja sen toimintatavoista. Lisäksi he voivat hyödyntää saatuja tuloksia omissa harjoittelupaikoissaan joko kehittämällä toimintaa tai soveltamalla sitä oman kohdemaansa/harjoittelupaikkansa projekteissa. Opinnäytetyö on suunnattu myös Suomessa maahanmuuttajatyötä tekeville ja etenkin maahanmuuttajalasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Toivon opinnäytetyön etenkin lisäävän ymmärrystä psykososiaalisen tuen merkityksestä yhteiskuntaan integroitumiselle.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata ja arvioida Trial Class -ohjelmaa. Trial Class toteutettiin syksyllä 2007 Swazimaassa osana Manzini Youth Caren toimintaa. Ohjelman visiona oli löytää auttamiskeinoja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille sekä integroida heidät järjestön toimintaan. Ohjelmassa keskityttiin oppilaiden psykososiaalisiin tarpeisiin ja tarkasteltiin psykososiaalisen tuen merkitystä oppilaiden elämään.

Työ on laadullinen arviointitutkimus, jonka toteutuksessa olen käyttänyt toimintatutkimuksellista otetta. Arviointitietoa on kerätty havainnoimalla sekä oppilaille suunnatulla kyselylomakkeella. Lisäksi arvioinnissa on hyödynnetty projektin tuottamia raportteja sekä oppituntien suunnitelmia ja niiden toteutusta. Ohjelman kuvaamiseksi olen käynyt läpi kaiken ohjelmaan liittyvän materiaalin sekä päiväkirjamerkinnot. Lisäksi olen tutustunut järjestön tuottamaan materiaaliin aiheesta.

Ohjelman tavoitteiden sekä kertyneen materiaalin pohjalta nimesin seuraavat arviointikysymykset:

1. Miten psykososiaalinen tukeminen näyttäytyi ja millaisia vaikutuksia sillä oli oppilaiden elämään?
2. Vaikuttiko psykososiaalinen tuki ja psykososiaalisiin tarpeisiin keskittyminen oppilaiden integroitumiseen ja osallisuuteen MYC:n yhteisössä?

Arviointikysymysten pohjalta olen arvioinut Trial Class-ohjelman vaikuttavuutta ja pohtinut, millaisia auttamiskeinoja järjestö voisi tarjota syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN PERUSTA

Tässä kappaleessa olen avannut opinnäytetyön keskeisimpiä käsitteitä, kuten nuorten syrjäytymistä, traumoja ja traumatisoitumista sekä psykososiaaliseen tukeen liittyviä käsitteitä. Olen myös pyrkinyt katsomaan näitä käsitteitä afrikkalaisesta näkökulmasta, sillä tutkimusympäristön huomioiminen ja ymmärtäminen on tässä työssä erityisen tärkeää.

3.1 Nuorten syrjäytyminen

Tavallisesti syrjäytymisellä tarkoitetaan kasaantunutta huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta, toimeentulo-ongelmat, elämänhallintaan liittyvät vaikeudet ja pitkäaikainen, usein toistuva työttömyys. Syrjäytymiseen vaikuttavat opiskeluvaikeuksien ja opiskelu- tai työpaikan puuttumisen lisäksi myös nuoren sosiaalisen tukiverkon vähyys, perhetilanne, nuoren sosiaaliset taidot, mielenterveys-, terveys- ja päihdeongelmat. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 15, 26; Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 7.)

Afrikassa paikalliset, poliittiset ja sosioekonomiset olosuhteet määritellään erilalla kuin länsimaissa on totuttu ajattelemaan. Nuorten syrjäytyvyys ja haavoittuvuus on usein maan sosiaalipolitiikan keinojen tai keinottomuuden tulosta. Hallitusten nuoriso-ohjelmat ovat usein tuloksettomia, lyhytikäisiä ja huonosti johdettuja eivätkä ne tavoittele, hyödynnä tai yritä parantaa kolmannen sektorin onnistuneita ja kestäviä aloitteita.

2000-luvun nuorten elämäntapa eroaa edellisistä sukupolvista muun muassa kulttuurisen kehityksen takia. Laine (Linnakangas & Suikkanen 2004, 25.) nostaa esille huomionarvoisia seikkoja 2000-luvun elämäntavoista: elintason yleinen kohentuminen mahdollistaa kuluttamisen lisääntymisen, medioiden ja kulttuuriteollisuuden tuotteista on tullut arkipäivää ja nuoret ovat kasvaneet matkapuhelimien, television, tietokoneiden ja internetin vaikutuspiirissä. Media

ja etenkin sosiaaliset mediat ovat keskeisiä tekijöitä kansainvälistymisen ja globalisoitumisen kannalta. Elinympäristön muutokset ovat tuoneet nuoret kaupunkeihin ja perhekäsitys on monimuotoistunut.

Tarkasteltaessa Laineen listaa swazimaalaisten nuorten näkökulmasta ainoastaan elintason kohentumista ei ollut nähtävissä tutkimusajankohtana vuonna 2007. Vaikka matkapuhelimet, tietokoneet ja internet tekevätkin vasta tuloaan osaksi swazimaalaisten jokapäiväistä elämää, ovat he kuitenkin hyvin aktiivisia käyttämään niitä tilaisuuden tullen. Ainakaan toistaiseksi esimerkiksi internetiin pääsyä ei ole rajoitettu eikä sisältöä sensuroida kuninkaan tai hallituksen toimesta (kuten esimerkiksi Kiinassa). Paikalliset mediat tosin antavat sensuroinnin tai sensuurin pelossa aika yksipuolisen kuvan esimerkiksi maan talouskriisistä. Perhekäsitys on hyvin erilainen länsimaalaiseen perhekäsitykseen verrattuna, mutta tässäkin on tapahtunut muutoksia, kuten myöhemmin kuvaan. (Rooney 2011.)

Läntisessä Afrikassa tehty tutkimus (GSDG 2009) osoitti, että on erittäin tärkeää huomioida paikalliset olosuhteet syrjäytyneiden nuorten tilannetta tarkastellessa. Tutkimus osoitti myös, että Afrikassa tapahtuva kehitys avaa ovia paitsi taloudessa, yhteiskunnassa ja politiikassa, myös nuorison mahdollisuuksissa pitää puoliaan ja osallistua päätöksiin, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä. Tutkimuksessa kritisoitiin tapaa luokitella nuoruus, sillä se eroaa paikallisesti usein kansainvälisistä standardeista. Tähän vaikuttavat muun muassa siviilisääty ja työtilanne. Koulutuksen puute ja massatyöttömyys vaikuttavat suoraan nuorten haavoittuvuuteen.

Nuorten vaikuttamismahdollisuudet ovat edelleen hyvin minimaaliset ja heidän asenteensa politiikkaa kohtaan riippuu vallitsevasta hallinnollisesta ympäristöstä. Monissa tapauksissa resurssien ja kapasiteetin puutteet näkyvät systemaattisena alirahoittamisena, paikallisena korruptiona ja white elephant – hankkeina, jotka eivät kohtaa nuorten todellisia tarpeita ja toiveita. White elephant eli valkoinen norsu on sanonta, jolla tarkoitetaan näennäisen arvokasta, mutta todellisuudessa vain kuluja aiheuttavaa kohdetta. (GSDG 2009.)

Olosuhteiden monimuotoisuus sulkee pois lähestymistavan, jossa yksi sopii kaikille. Tämän sijasta tulisi suosia yksilöllistä ja kohdennettua lähestymistapaa. Nuorison syrjäytyminen ja haavoittuvuus ei johda väkivaltaiseen käyttäytymiseen, jos nuorten energia suunnataan yhteistyöhön ja tuottavaan toimintaan. Kansalaisjärjestöt, uskonnolliset yhteisöt sekä yksityiset ja vapaaehtoiset toimijat tarjoavat nuorille sosioekonomista, poliittista, moraalista ja jopa fyysistä turvaa. Valtiojohtoiset aloitteet eivät kohtaa kohderyhmäänsä tai kohderyhmä ei ole niistä tietoinen. Nuoret osoittavatkin ennennäkemätöntä luottamusta em. järjestöjä kohtaan, koska valtiolliset hankkeet eivät kohtaa nuorten todellisia tarpeita ja toiveita. (GSDG 2009.)

GSDG:n (2009) tutkimus toteutettiin seitsemässä läntisen Afrikan maassa: Ghanassa, Guineassa, Liberiassa, Malilla, Nigerissä, Nigeriassa ja Sierra Leonessa. Verrattaessa tuloksia ja tutkimuksen pohjalta annettuja ehdotuksia Swazimaan tilanteeseen ja tekemiini havaintoihin, kuvaa tutkimus mielestäni hyvin myös Swazimaan tilannetta ja nuorten syrjäytymiseen johtaneita syitä. Tutkimus myös vahvistaa omia havaintojani toteutetun Trial Class –ohjelman vaikuttavuudesta.

3.2 Psykososiaalinen tuki

Psykososiaalinen tuki on prosessi, jossa kohdataan ihmisen emotionaalisia, sosiaalisia, henkisiä ja hengellisiä tarpeita. Nämä tarpeet ovat olennaisia inhimillisessä positiivisessa kehityksessä. Kaikki lapset tarvitsevat psykososiaalista tukea, koska se edistää heidän psyykkistä ja emotionaalista hyvinvointiaan sekä fyysistä ja psyykkistä kehitystään. Yleensä tätä tukea tarjoavat lasten vanhemmat, joiden tulisi vastata lapsen psyykkisiin, ekonomisiin, koulutuksellisiin, sosiaalisiin ja terveydellisiin tarpeisiin. Lapset ovat hyvin mukautuvia, mutta kohdatessaan äärimmäisiä vastoinkäymisiä ja traumoja he ja heidän perheensä saattavat tarvita lisätukea. Lapsen reaktio suruun ja traumoihin vaihtelee huomattavasti riippuen iästä, sukupuolesta ja olosuhteista. (Orphans and Vulnerable Children Support Network 2009.)

Lapsen psykososiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavat monet asiat, kuten köyhyys, konfliktit, laiminlyönti ja hyväksikäyttö. HIV voi pahentaa tilannetta. Hi-viruksen seurauksena lapset saattavat joutua kokemaan traumaattisia tapahtumia, kuten vanhempien sairastumisen ja kuoleman, väkivalta- ja hyväksikäyttötilanteita, leimautumista, syrjintää, eristämistä ja yksinäisyyttä sekä aikuisen ohjauksen ja tuen puutetta. Asianmukainen psykososiaalinen tuki auttaa lapsia ja heidän perheitään näiden haasteiden voittamisessa, ja kehittää selviytymiskeinoja sekä antaa toivoa tulevaisuudesta. Se rakentaa sisäisiä ja ulkoisia resursseja lapsille ja heidän perheilleen, jotta he pystyisivät ymmärtämään ja käsittelemään ongelmien haittavaikutuksia. Tavoitteena tulisi olla lasta tukevan ja välittävän ympäristön säilyttäminen sekä perheiden vahvistaminen. (Orphans and Vulnerable Children Support Network 2009.)

Psykososiaalista tukea ei tulisi tarjota yksittäisenä palveluna vaan sen tulisi olla osa kokonaisvaltaista toimintaa. Tiettyjen psykososiaalisten ongelmien kohdalla tulee tuki ottaa huomioon myös yksittäisten ongelmien erityispiirteet, jotka voivat aiheuttaa lisätuen tarvetta. Tällaisia ongelmia on muun muassa lapsilla, joiden elämään HIV vaikuttaa tavalla tai toisella. (Orphans and Vulnerable Children Support Network 2009.)

Psykososiaalisen tuen vaikutuksia voi olla hankala arvioida, sillä sen tulokset eivät välttämättä näy pitkään aikaan (Orphans and Vulnerable Children Support Network 2009).

3.3 Psykososiaalinen toimintakyky

Toimintakyky tarkoittaa yleensä ihmisen valmiuksia selviytyä jokapäiväisen elämän tehtävistä kotona, työssä ja vapaa-aikana. Saastamoisen (2007, 25) mukaan yksilön psykososiaalinen toimintakyky rakentuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten valmiuksien avulla. Yksilöllä on oltava riittävät psyykkiset valmiudet, esimerkiksi riittävä itsetunto, jotta hän voi selviytyä sosiaalisista tilanteista.

Toimintakyvyn valmiuksien erilaiset puutteet aiheuttavat sen, että ihmiset ovat eriasteisesti toimintakykyisiä. Kun jokainen ihminen toimii omien toimintavalmiuksiensa puitteissa, valmiuksien puutteet voivat aiheuttaa etenkin sosiaalisia haittoja. Psykkisten, sosiaalisten ja fyysisten valmiuksien tukeminen edesauttaa toimintakyvyn puutteista kärsivien elämässä selviytymistä. On tärkeää tukea toimintakyvyn vahvuuksia ja luoda sosiaalisista tilanteista mahdollisimman turvallisia. (Saastamoinen 2007, 30–33.)

3.4. Traumaattiset tilanteet ja kriisit

Psykinen kriisi kuvaa mielenterveyden epätasapainoista tilaa, joka on reaktiivinen eli tarvitsee jonkun ärsyksen aktivoituaakseen. Traumaattinen kriisi aiheutuu äkillisestä, ennalta arvaamattomasta voimakkaasti vaikuttavasta tapahtumasta. Se aiheuttaa psyykkisiä reaktioita usein siksi, että yksilön tavanomaiset selviytymis- ja sopeutumiskeinot ovat riittämättömiä. Ilmiö voi tapahtua myös yhteisön tai organisaation tasolla. Traumaattinen äkillinen järkyttävä tapahtuma tapahtuu sananmukaisesti äkillisesti eli ilman ennakkovaroitusta ja kontrolloimattomasti. Tapahtuma vaikuttaa usein keskeisiin elämänarvoihin ja aiheuttaa elämässä niin suuren muutoksen, että elämää on vaikea jatkaa kuten ennen. Arkielämässä tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi vakavat onnettomuudet, äkilliset kuolemat ja väkivallan kohteeksi joutuminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 10.)

Ihmisen kyky kestää kriisitilanteita vaihtelee. Mitä enemmän ja lyhyemmän ajan sisällä kuormitusta tulee, sitä enemmän sopeutumiskyky kuormittuu. Tavanomaisia psyykkisiä oireita äkillisten järkyttävien tapahtumien jälkeen ovat muun muassa ahdistus- ja masennusoireet, vireystilan kohoaminen, univaikeudet sekä traumaattiseen tapahtumaan tai siitä muistuttaviin tilanteisiin liittyvä välttämiskäyttäytyminen. Myös erilaisia pelko-oireita saattaa esiintyä, samoin päihteidenkäyttö saattaa lisääntyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 10–11.)

Yksittäinen traumaattinen tapahtuma tai tapahtumaketjut voivat vaikuttaa mielen ja kehon toimintaan voimakkaalla tavalla. Traumatisoitumisen tunnistaminen voi olla vaikeaa, koska traumatisoitunut voi elää päivittäisessä elämässä näennäisesti entiseen tapaan, erillään tapahtuneesta. Traumatisoitumisen vaikutukset näkyvät voimakkaimmin läheisissä ihmissuhteissa sekä iltaisin että öisin, kun päivittäiset rutiinit eivät pidä traumamuistuttajia loitolla. Traumatisoitunut voi eristää itsensä maailmasta jo yksittäisenkin vakavan, omaa koskemattomuutta vahingoittavan tapahtuman jälkeen. Myös päihteet auttavat mielen turruttamisessa. (Suokas-Cunliffe 2006a.)

Psykoedukatiivinen tieto vähentää tapahtumaan liittyvää syyllisyyttä ja häpeää. Traumatisoituneiden hoidossa äärimmäisen tärkeää on välittää tietoa normaaleista traumaan liittyvistä reaktioista. Traumatisoituneen on tärkeä tietää esimerkiksi se, että kun jotain ylivoimaista tapahtuu, voi tuntua siltä kuin asia ei olisi todellinen eikä tunteita välttämättä ole. Kokemuksesta puuttuukin monesti omakohtaisuus. (Suokas-Cunliffe, 2006a.)

Täytyy kuitenkin muistaa, että traumatisoituminen on yksilöllistä. Kaikki traumaattiset tilanteet eivät johda traumaan kaikilla ihmisillä. Suojaavia tekijöitä ovat muun muassa kyky ottaa vastaan tukea toisilta, itseluottamus, itsenäisyys, usko omaan kykyyn selvitä, ottaa vastuuta, ongelmanratkaisukapasiteetti ja aikaisemmat kokemukset selviytymisestä. (Pettersson 2009.)

Traumatisoituvilla ihmisillä saattaa olla menneisyydessään jokin traumaattinen tapahtuma, joka aktivoituu myöhemmin uuden trauman myötä. Uudet traumat yleensä aktivoivat kaikki samankaltaiset vaikeat tapahtumat menneisyydestä. (Suokas-Cunliffe 2006a.)

3.4.1 Traumaattiset kriisit lapsilla

Lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvia traumaattisissa tilanteissa, koska heidän ikätasonsa ja kehitysvaiheensa vaikuttavat heidän tapaansa reagoida traumaattiseen tapahtumaan. Lapsilla ja nuorilla on aikuisia suurempi riski

traumaperäiseen häiriökehitykseen ja vaikutukset saattavat näkyä viivästyneesti, jopa vuosien kuluttua. Toisaalta useammat lapset ja nuoret selviävät erilaisista traumaista hyvin, kun selviytymistä tukevat turvalliset, läheiset aikuiset ja tuttuihin arjen rutiineihin palaaminen. Lapsen kokemusmaailmaan sisältyvät paitsi oma, myös vanhemman ja perheen traumaattiset kokemukset. Lasten selviytyminen ja avun tarve traumaattisissa tilanteissa onkin pitkälti riippuvainen vanhempien, perheen ja läheisten aikuisten selviytymisestä, reaktioista ja jaksamisesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 37.)

Lapsuuden kompleksinen traumatisoituminen on monesti omien vanhempien vuosia harjoittaman kaltoinkohtelun seuraus. Kaltoinkohtelua on muun muassa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapseen tai vanhempaan kohdistuva henkinen ja fyysinen väkivalta tai laiminlyönti. Perheen sisäisessä traumassa erityisen vaurioittavaa on se, että ne läheisimmät ihmiset, joiden tulisi suojella lasta, ovat kaikkein vahingollisimpia. Lapsi joutuu turvautumaan vanhempaan, joka kaltoinkohtelee häntä. Varhaislapsuudessa vanhempien merkitys lasten ylivoimaisten kokemusten käsittelyssä on ensisijaisen tärkeä, koska tapahtumien integroitumiseen tarvittavat aivoalueet eivät lapsella ole vielä riittävästi kehittyneet. (Suokas-Cunliffe 2006b.)

Trial Class -ohjelmaan osallistuneiden oppilaiden taustoista tiedettiin, että he olivat kärsineet perheissään väkivaltaisuudesta, kaltoinkohtelusta, erilaisista sairauksista ja menetyksistä ja osalla oli ongelmia terveytensä kanssa ja he olivat usein hyvin epätietoisia omasta terveydentilastaan. Näiden vaikutukset näkyivät oppilaissa muun muassa läheisyyden ja etäisyyden säätelyssä, päihdemyönteisyytenä sekä epäluuloisuutena ja epäluottamuksena aikuisia, vanhempia asukkaita ja järjestöä kohtaan.

3.5 Psykososiaaliset palvelut

Psykososiaalisen tuen ja palveluiden avulla tuetaan normaalia toipumista. Oikea-aikaisella alkuvaiheen tuella pyritään muun muassa ennaltaehkäisemään

varsinaisten psyykkisten häiriöiden kehittymistä. Suomessa psykososiaalisen tuen ja palveluiden järjestäminen on osa kuntien vastuulla olevaa lakisääteistä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja varautumista erityistilanteisiin. Toiminnan tavoitteena on erityistilanteen ihmisiin kohdistuvien seuraamusten rajoittaminen, tapahtuman aiheuttaman psyykkisen stressin seuraamusten torjuminen ja lievittäminen sekä stressitapahtuman yksilölle ja yhteiskunnalle aiheuttamien terveydellisten ja sosiaalisten haittojen vähentäminen. Suomessa nämä palvelut voidaan karkeasti jakaa psyykkiseen tukeen, sosiaalityöhön ja -palveluihin sekä uskonnollisten yhteisöjen tarjoamaan hengelliseen tukeen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 9–12.)

Psykososiaalisessa tukemisessa työntekijän ja tuettavan välinen suhde on tärkeä: parhaimmillaan se ymmärtää asiakasta ja hänen elämäntilannettaan, on vuorovaikutteinen, voimavaroja lisäävä ja dynaaminen. Psykososiaalinen tukemisessa etsitään asiakkaan omia voimavaroja, joiden avulla hän kykenee selviytymään omasta arjestaan ja elämästään sekä ymmärtämään itseään. (Helminen 2005, 25.)

Psykososiaalinen tuki ja tapa tuottaa psykososiaaliseen tukeen liittyviä palveluja saattavat olla tutkimuksen kannalta liian länsimaalaisia käsitteitä. Projektissa tehtyä työtä voisi kansanomaisemmin kutsua hoito- ja kasvatustyöksi. Psykososiaalinen tuki ei Swazimaassa mielestäni ole samanlaisessa keskiössä lastensuojelussa kuin Suomessa, ja esimerkiksi MYC keskittyy lähinnä nuorten perustarpeiden tyydyttämiseen. Tästä syystä aihetta ei välttämättä ole osattu tai sitä ei ole tarvinnut tutkia. Siksi kohdemaan palveluja kuvaavaa materiaalia ole käytettävissä tämän tutkimuksen tueksi. Voidaankin kysyä, onko tämäntyyppinen näkökulma hyödyksi mikäli sitä ei voida paikallisella tasolla hyödyntää.

4 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Toimintaympäristön kuvaaminen on olennainen osa opinnäytetyötä, joka on toteutettu ulkomailla, vieraassa kulttuurissa. Ympäristön ja kulttuurin ymmärtäminen auttaa pohtimaan nuorten syrjäytymistä toisesta näkökulmasta, sillä länsimaalainen kulttuuri poikkeaa usein afrikkalaisesta kulttuurista. Lisäksi Hiv-epidemia tuo omat haasteensa taistelussa köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan.

4.1 Swazimaan kuningaskunta

Swazimaan kuningaskunta eli Swazimaa sijaitsee eteläisessä Afrikassa Mosabikin ja Etelä-Afrikan välissä. Maan pinta-ala on 17 364 neliökilometriä ja väkiluku on 1 337 186. Väestön keski-ikä on 20.1 vuotta ja eliniän odote 47.85 vuotta. Väestöstä 97 prosenttia on alkuperäisväestöä ja 3 prosenttia eurooppalaisia. Maan pääkaupunki on Mbabane, tosin hallinnollinen ja kuninkaallinen keskus sijaitsee Lobambassa. Manzini on Swazimaan suurin kaupunki, jonka alueella asuu noin 25 prosenttia koko Swazimaan asukkaista. Manzinin alue on maan suurin teollisuusalue. (Central Intelligence Agency 2009).

Kuva 1. Karttoja. (Central Intelligence Agency 2009)

Suurin uskonto on kristinusko (82,7 %). Erilaiset protestanttiset ja alkuperäisuskonnot muun muassa siionistit ovat enemmistö, roomalaiskatolilaisia on noin 20 prosenttia. Myös islamin uskoa, bahaimismia ja hinduismia harjoitetaan. (Religious Intelligence 2009).

Swazimaa itsenäistyi Britannian siirtomaahallinnosta vuonna 1968. Itsenäistymisen jälkeen maalla on ollut 2 kuningasta. Vuodesta 1986 lähtien maata on hallinnut kuningas Sbohuza II:n poika, kuningas Mswati III yhdessä äitinsä kanssa. Se on Afrikan viimeinen absoluuttinen monarkia. Kuningas nimittää pääministerin sekä ministerit neuvottelukunnan ehdotuksesta. Vaalit pidetään joka viides vuosi ja ehdokkaina voi olla vain puolueista riippumattomia ehdokkaita. Parlamentti koostuu 82-paikkaisesta alahuoneesta, jonka edustajista 55 valitaan kansanäänestyksellä, 10 nimittää kuningas ja jokaiselta hallinnolliselta alueelta valitaan 4 naisedustajaa. Lisäksi parlamentissa toimii oikeuskanslerin viranhaltija. Ylähuoneeseen kuuluu 10 alahuoneen ja 20 kuninkaan nimittämää jäsentä, joista vähintään puolet tulee olla naisia. (Swaziland Government 2011.)

4.1.1 Perustuslaki

Maan perustuslaki vuodelta 1968 hyllytettiin vuonna 1973 kuningas Sobhuza II:n asetuksella. Asetus mahdollisti absoluuttisen monarkian sekä kielsi organisoidun hallituksenvastaisen poliittisen toiminnan. Uusi perustuslaki julkistettiin 1978 mutta sitä ei esitelty julkisesti. Vuodesta 1978 lähtien poliittiset puolueet kiellettiin. Vuonna 2001 kuningas Mswati III nimesi komitean luonnostelemaan uutta perustuslakia, joka julkistettiin vuonna 2005 ja sitä on kovasti kritisoitu muun muassa siitä, ettei siinä taatut perusoikeudet ja vapaudet todellisuudessa toteudu. Maassa vallitsevat vahvat traditiot ja heimojen omat lait rajoittavat kansalaisten mahdollisuuksia vedota perustuslakiin. (Swaziland Government 2011.)

Perustuslaissa taattuja perusoikeuksia ja vapauksia ovat muun muassa elämän, vapauden, kuulluksi tuleminen, lain edessä tasavertaisuuden ja suojelun

kunnioitus, omantunnon, ilmaisun, kokoontumisen, yhdistymisen ja liikkumisen vapaus, kotirauhan ja muun omaisuuden suoja, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun, orjuuden ja pakkotyön suoja, perheen, naisten, lasten, työntekijöiden ja vammaisten oikeuksien kunnioittaminen (The Constitution of The Kingdom of Swaziland Act 2005).

Ketään ei siis saa syrjiä sukupuolen, rodun, poliittisen mielipiteen, iän tai uskonnon perusteella. Erityisesti laissa huomioidaan ja suojataan yleensä marginaaliseen ryhmään kuuluvat naiset, lapset ja vammaiset. (The Constitution of The Kingdom of Swaziland Act 2005, Chapter III, 14; 1–3.)

Abortti on laitton, mutta voidaan sallia mikäli raskauden jatkaminen asettaa naisen hengenvaaraan, uhkaa naisen mielenterveyttä tai jos on olemassa riski lapsen vammaisuudesta tai mielenterveyden ongelmista. Abortti voidaan myös sallia jos raskaus on seurausta raiskauksesta, inestistä tai jos nainen on henkisesti vajaa. Myös parlamentti voi sallia abortin. (The Constitution of The Kingdom of Swaziland Act 2005, Chapter III, 15; 5.)

Laissa on myös erikseen määritelty lasten oikeudet. Lapsella on oikeus olla tekemättä työtä, joka vaarantaa tämän terveyden, kehityksen tai koulutuksen. Lapsi ei saa tulla hyväksikäytetyksi, kidutetuksi tai muun epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi. Lapsella on oikeus tulla kunnollisesti huolehdituksi ja kasvatetuksi vanhempiensa tai muun viranomaisen toimesta. Lapsilla on velvollisuus kunnioittaa vanhempiaan ja tarvittaessa jäämään vanhempiensa tueksi tarvittaessa. Parlamentti vakuuttaa, että lapsi saa erityistä tukea fyysistä ja henkistä pahoinpitelyä vastaan sekä perheiden sisällä että muualla. Myös avioliiton ulkopuolella syntyvillä lapsilla on samat oikeudet. (The Constitution of The Kingdom of Swaziland Act 2005, Chapter III, 29; 1–7.)

4.2 HIV Afrikassa

HIV eli Human immunodeficiency virus on retrovirus, joka tarttuu ihmisen immuunijärjestelmän tärkeisiin osiin. Tartunta on käytännöllisesti katsoen aina

tappava, eikä rokotetta ole onnistuttu kehittämään. HIV voi tarttua suojaamattomassa seksissä, suorassa verikontaktissa tai HIV-positiivisesta äidistä hänen lapseensa raskauden, synnytyksen tai imetyksen yhteydessä. HI-virus tarttuu heikosti moniin muihin taudinaiheuttajiin verrattuna. (Valkonen 2008, 17–18; Leinikki 2005.)

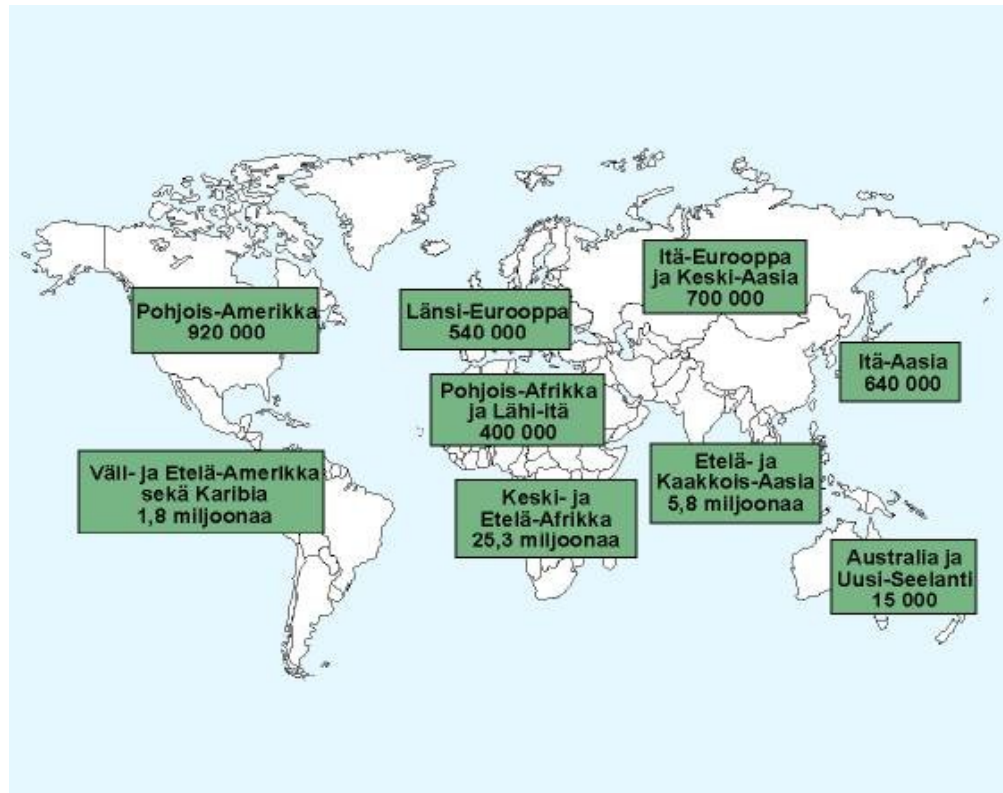
Aids-epidemia on nykyisin maailmanlaajuinen ja vaikka sitä on todennäköisesti esiintynyt jo 1800-luvulta lähtien, Yhdysvaltain terveysviranomaiset totesivat sairauden olemassaolon vasta vuonna 1981. UNAIDS on arvioinut, että vuonna 1980 alle 200 000 ihmisellä oli Hi-virus, vuoden 2004 lopulla HIV-tartunnan saaneita oli arviolta 36–44 miljoonaa. (Shemeikka & Alkio 2005, 4–7.)

HIV on levinnyt laajimmin Saharan eteläpuolisen Afrikan maissa, missä yhteiskuntarakenteen haavoittuvuus, koulutustason alhaisuus, terveydenhoitopalveluiden puute ja naisen asema on heikko. Usein myös lukutaidottomuus, tietämättömyys sekä hallitusten ja viranomaisten haluttomuus jakaa tietoa ovat edesauttaneet tartuntojen leviämistä. Seksistä ja sukupuolitaudeista ei keskustella avoimesti. Tartuntojen todennäköisyyttä lisää partnereiden suuri vaihtuvuus ja kondomien vähäinen käyttöaste. Swazimaassa moniavioisuus mahdollistaa HIV-tartunnan leviämistä entisestään. Myös vanhat uskomukset muun muassa kondomin käytöstä sekä katolisen uskonnon vahva vaikutus edesauttavat tartuntojen leviämistä. (Shemeikka & Alkio 2005, 4–7.)

Swazimaa on vuodesta 2007 pitänyt kyseenalaista ykköspaikkaa HIV-tartuntojen tilastossa. HIV-tartuntoja arvellaan olevan yli 26 %:lla väestöstä. Yli 60% elää köyhyysrajan alapuolella. (Central Intelligence Agency 2009.)

Unicefin arvion mukaan Aidsiin kuolee Swazimaassa vuosittain 10 000 ihmistä. Alle 17-vuotiaita Aids-orpoja on arvioitu olevan 56 000. Orvoista huolehtiminen jää yleensä isovanhempien tai tätien vastuulle. Osasta orpoja huolehtivat orpokodit. Orpoja uhkaa syrjäytyminen ja he jäävät usein koulutuksen ulkopuolelle. Kouluissa opettajien sairastuminen saattaa vaikuttaa opetuksen laatuun, sillä tilalle saadaan usein vain epäpäteviä sijaisia tai vapaaehtoistyöntekijöitä. Myös lasten poissaolot koulusta ja perheen

taloudellinen tilanne heikentävät oppimismahdollisuuksia. Usein vähäiset varat käytetään koulumaksujen sijasta ruokaan tai lääkkeisiin. Usein lapsia tarvitaan myös kotona esimerkiksi huolehtimaan nuoremmista sisaruksista (tytöt) tai maataloustöistä (pojat). (Shemeikka & Alkio 2005, 18–19.)

Kuva 2. Arvio elossa olevien HIV-tartunnan saaneiden määrästä 31.12.2010
(UNAIDS / WHO 2010)

Maailmanpankin vuonna 2005 esittämän arvion mukaan Swazimaassa tarvittaisiin vuonna 2007 enemmän sairaalapaikkoja Aids-potilaiden hoitoon kun niitä on tällä hetkellä yhteensä. On laskettu, että keskimäärin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa vuosittain Aids-potilaan hoitoon tarvittaisiin 30 dollaria asukasta kohden kun tällä hetkellä useissa alueen maissa käytetään koko julkiseen terveydenhuoltoon vain noin 10 dollaria asukasta kohden. (Shemeikka & Alkio 2005, 20.)

4.3 Lapsuus eteläisessä Afrikassa

Lasta arvostetaan sukupuolesta riippumatta Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Sukupuolierot voimistuvat kuitenkin lapsen kasvaessa: jos perheessä on taloudellisia vaikeuksia, pojat koulutetaan tyttöjä paremmin. Etenkin maaseudulla ja ekonomisesti köyhissä perheissä tytöt jäävät kotiin hoitamaan sisarusiaan ja huolehtimaan kotitöistä. Sukupuolten välistä kuilua kärjistävät sosiaaliset ja taloudelliset erot. (Kekäläinen & Roos 2006, 5.)

Afrikkalainen perhe käsittää ydinperheen lisäksi sedät, tädit, serkut, isovanhemmat sekä heidän siskonsa, veljensä ja lapsensa. Laajennettu perhe toimii sosiaalisena turvaverkkona, joka pitää huolen jäsenistään. Sairauden tai kuoleman yllättäessä laajennettu perhe tarjoaa sosiaalista ja taloudellista tukea. Etenkin hiv/aidsin vaikutuksesta laajennettu perhe on murtumassa. Laajennettu perhe ei voi enää pitää kaikista jäsenistään huolta taloudellisesti ja sen vuoksi osa lapsista jää ilman kotia ja hoitavaa aikuista. (Roos 2006.)

Maailmantalouden taantuma on kohdistunut pahiten lapsiin ja nuoriin. Valtaosa nuorista elää maissa, joissa sosiaaliturva on puutteellinen tai sitä ei ole lainkaan. Miljoonat nuoret elävät äärimmäisessä köyhyydessä, jota on länsimaalaisittain vaikea käsittää. Nuorisotyöttömyys on suuri ongelma lähes kaikissa maissa, noin 81 miljoonaa nuorta on vailla työtä ympäri maailman. Maiden sosiaalinen ja taloudellinen kehitys tulevaisuudessa riippuu kuitenkin nuorten kyvyistä ja taidoista toimia yhteiskunnassa. Varhaislapsuuteen tehdyt pitkäaikaiset investoinnit ovat tuottaneet tulosta. Yhä enemmän lapsia jää eloon, he ovat terveempiä ja yhä useampi pääsee aloittamaan peruskoulun. Tämä työ valuu kuitenkin hukkaan, jos myös nuoriin ei investoida. (Unicef 2011a.)

Köyhyyden, hi-viruksen tai aidsin, vammaisuuden, etnisen taustan tai seksuaalisen suuntautumisen vuoksi nuoret jäävät usein koulutuksen ja yhteiskunnan ulkopuolelle (Unicef 2011a).

4.4 Koulutus

Swazimaan koulujärjestelmä koostuu esikoulusta, peruskoulusta ja toisen asteen opinnoista. Esikoulua käyvät 3–6-vuotiaat lapset, tosin opetusministeriön asetuksen mukaan esikouluopetuksen tulisi huomioida myös 0–3-vuotiaat lapset. Ala-aste kestää 7 vuotta, jota seuraa 3 vuotta yläasteella. Toiseen asteen koulutukseen pääsee vain pieni osa peruskoulun suorittaneista oppilaista. Epävirallista koulutusta tarjoavat erilaiset kansalaisjärjestöt. Korkeakoulutusta tarjoavat University of Swaziland sekä Swaziland College of Technology. (SACMEQ 2010; Encyclopedia of Nations 2011.)

Swazimaassa ei ole pakollista oppivelvollisuutta kuten Suomessa. Peruskoulu on asteittain muuttumassa ilmaiseksi uuden perustuslain myötä, mutta koulukirjoista ja koulupuvuista koituu silti kustannuksia. Perustuslaissa sanotaan, että jokaisella lapsella 3 vuoden kuluessa lain asettamisesta on oikeus ilmaiseen koulutukseen julkisessa koulussa vähintään peruskoulun ajan. Vuonna 2010 vasta peruskoulun kaksi ensimmäistä luokkaa olivat maksuttomia. (The Constitution of The Kingdom of Swaziland Act 2005; IRIN Africa 2010.)

Tikan (2005) mukaan koulumaksut Swazimaassa ovat noin 50–100 euroa lukukautta kohden, joten suurimmalla osalla köyhistä ei ole varaa kouluttaa lapsiaan. Osassa perheistä koulutetaan esimerkiksi vain vanhin poika. MYC tarjoaa asuttamilleen pojille koulupuvut sekä osallistuu koulumaksujen hoitamiseen. Osa oppilaista opiskelee järjestön omissa kouluissa. (Manzini Youth Care 2005b.)

Yk:n määritelmän mukaan vuonna 2009 maailman väestöstä 18 % eli 1,2 miljardia oli nuoria 10–19-vuotiaita, joista noin miljardi elää kehitysmaissa. Vuonna 2009 itäisessä ja eteläisessä Afrikassa eli 91 miljoonaa nuorta. Lähes puolet nuorista jää vaille ikätasolleen sopivaa toisen asteen koulutusta. Joka viides nuori ei käy koulua lainkaan. Huonoin tilanne on itäisessä ja eteläisessä Afrikassa, jossa vain 22 % tytöistä ja 24 % pojista osallistuu toisen asteen opetukseen. (Unicef 2011a.)

Swazimaalaisista 87 % on lukutaitoisia. Peruskoulua käy 83 % miehistä ja 86 % naisista, mutta vain 74 % suorittaa peruskoulun loppuun. (Unicef 2011b, 90, 106.)

4.5 Katulapsuus

Unicefin raportissa on määritelty katulapsuus seuraavasti: katulapsia ovat kaikki ne nuoret, joille kadusta (sanan laajimmassa merkityksessä sisältäen hylätyt rakennukset, kaatopaikat, joutomaat jne.) on tullut heidän vakinainen asuinpaikkansa. He ovat vailla suojaa, valvontaa ja vastuullista aikuista. Termiä katulapsi käytetään usein lapsista, jotka työskentelevät ja/tai nukkuvat kaduilla. Tutkimuksissa nämä erotetaan toisistaan, sillä kaduilla pelkästään työskentelevillä on mahdollisuus palata illalla koteihinsa, kaduilla asuvat sen sijaan jäävät yleensä ilman vanhempiensa emotionaalista ja henkistä tukea. Toiset lapsista on hylätty, toiset ovat itse hylänneet perheensä tai ovat joutuneet perheestään eroon olosuhteiden pakosta. Katulapsia ja katulasten määrää on hankala tutkia, koska katulapset eivät aina oleile samoissa paikoissa kaduilla. Sen sijaan he kuljeskelevat paikasta toiseen ja välttelevät kaikkia viranomaiskontakteja. (Unicef 2001.)

Katulapsiksi päädytään monesta syystä. Monet pakenevat kodeistaan perheen sisäisen väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi. Yksi syy on köyhyys. Aidsin nopea leviäminen Saharan eteläpuolisissa Afrikan valtioissa jättää jälkeensä myös paljon Aids-orpoja. Osa katulapsista on puhtaasti seikkailijoita. He tulevat maaseudulta kaupunkiin, koska uskovat, että kaupungissa kaikki on mahdollista. (Huusko 2006.)

Swazimaassa on satoja tavalla tai toisella kaduille päätyneitä lapsia, pääosin poikia. Kaduilla pitkään asuneet, kouluja käymättömät pojat eivät välttämättä ymmärrä tai osaa puhua englantia, vaikka se onkin maan toinen virallinen kieli. Manzini Youth Care tarjoaa katulapsille majoituksen sekä ruuan kerran päivässä mutta käyttörahat on tienattava itse. Kadulla maleksiminen päiväsaikaan tarjoaa loistavan mahdollisuuden kerjätä rahaa esimerkiksi

turisteilta tai avustaa paikallisia ostosten kannossa kaupasta kotiin. Kerjäämistä yritetään järjestön puolelta kriminalisoida, jotta pojat pystyisivät paremmin keskittymään koulunkäyntiin ja pystyisivät tekemään suunnitelmia pidemmällä tähtäimellä. Kerjäämiskulttuurin sivuilmiönä voidaan pitää nuorisokotien sisällä tapahtuva varastelu sekä kadulla käydyt reviiritappelut. Kaikki raha on tuhlettava heti, sillä säästäminen on lähes mahdotonta. (Vähämaa 2007.)

Kadulla pitkään asuneet, kouluja käymättömät oppilaat eivät välttämättä ymmärrä ja/tai osaa puhua englantia edes auttavasti. Englannin sanoista tuttuja ovat lähinnä kerjäämisessä käytetyt *please*, *thank you* sekä erinäiset arvonimet, kuten *miss*, *madame* ja *sir*. (Vähämaa 2007.)

4.6 Manzini Youth Care

The Salesians of Don Bosco on 1800-luvun lopulla perustettu katolinen sääntökunta ja yksi maailman suurimmista uskonnollisista yhteisöistä. Toiminnan perusajatuksena on ollut alusta lähtien hyväntekeväisyystyön avulla huolehtia nuorista ja köyhistä lapsista ja tarjota heille mahdollisuus koulutukseen sekä parempaan elämänlaatuun. Salesians toimii yli 130 maassa ympäri maailman. Eteläisessä Afrikassa Salesians toimii seitsemässä yhteisössä, Etelä-Afrikassa (Cape Town, Lansdowne, Gauteng, Ennerdale, Johannesburg, Walkerville), Swazimaassa (Manzini) ja Lesothossa (Maputsoe). Yhteisöt johtavat itsenäisesti nuorisotoimintaa, kouluja, taitoharjoitteluprojekteja sekä HIV-interventioita. (Salesians of Southern Africa 2007.)

Työ Swazimassa alkoi 1950-luvulla aluksi katolisen kasvatuksen koulun perusteella. Manzini Youth Care perustettiin Father Larry McDonnellin johdolla vuonna 1978 auttamaan kaduilla asuvia Salesian High Schoolin oppilaita, joita asutettiin väliaikaisiin koteihin tarkoituksena integroida heidät takaisin perheisiinsä. (McCormack i.a.)

Tänä päivänä MYC:llä on 5 nuorisokotia ja yksi orpokoti sekä kymmeniä erilaisia iltapäivätoimintoja, projekteja, kursseja ja kouluja. Vuositasolla MYC

palvelee noin 2000 manziniolaista nuorta. Koska organisaatio on laajentunut 2000-luvun aikana, keskityn tässä työssäni osaan päätoimipisteen palveluista. Koko organisaatiokaavio löytyy liitteenä (1). Päätoimiston alaisuudessa toimivat nuorisokodit, sosiaalitoimisto, 5 koulutuskeskusta, Bridging School, esikouluopettajien koulutuskeskus ja Sandrini Centre. (McDonnell 2009.)

4.6.1 Nuorisokodit

Nuorisokoteina toimivat Sikhunyana, Enjabulweni, Zakhele, Fairview ja Ngwane Park. Ne on nimetty esikaupunkialueen mukaan, jossa ne sijaitsevat. Lisäksi McCorkindale's Orphanage toimii nimensä mukaisesti orpokotina, jossa 22 poikaa ja 10 tyttöä ovat asuneet pienestä pitäen. (Manzini Youth Care 2010.)

Sikhunyana on 26-paikkainen vastaanottokoti 10–14-vuotiaille pojille jonne katulapset sijoitetaan ensimmäiseksi. Järjestön sosiaalihuollon tiimi ottaa selvää poikien taustoista ja muun muassa kotikäyntien avulla yrittävät saada poikia asettumaan takaisin koteihinsa. Sikhunyana on järjestön uusin asuntola. (Manzini Youth Care 2010.)

Enjabulweni on 31-paikkainen nuorisokoti 14–16-vuotiaille pojille ja se sijaitsee Bridging Schoolin kanssa samassa yhteydessä, jossa myös useimmat pojat opiskelevat (Manzini Youth Care 2010).

Zakhele on 18-paikkainen nuorisokoti 17–22-vuotiaille pojille. Aukkaat ovat lukiolaisia tai taito-opetukseen osallistuvia ja toimivat tukihenkilöinä nuoremmille järjestön asukkaille (Manzini Youth Care 2010).

Fairview on 18-paikkainen nuorisokoti 16–22-vuotiaille pojille. Aukkaat ovat lukiolaisia tai ammattikoululaisia ja toimivat tukihenkilöinä nuoremmille järjestön asukkaille (Manzini Youth Care 2010).

Ngwane Park on 11-paikkainen nuorisokoti 17–22-vuotiaille pojille. Aukkaat opiskelevat lukiossa tai hakevat töitä. Myös he toimivat tukihenkilöinä nuoremmille järjestön asukkaille. (Manzini Youth Care 2010.)

Nuorisokotien tarkoituksena on paitsi tarjota kadulla asuville lapsille huoltapitävä ympäristö kasvaa ja kehittyä, myös ruokkia ja vaatetta. Nuorisokodit tuottavat myös erilaisia aktiviteetteja, jotka tarjoavat lapsille hauskanpitoa, yhteistyötaitoja ja itsetunnon kohotusta. Pitkäaikaisia projekteja ovat myös kuoro sekä perinteinen Marimba-tanssiryhmä. Myös vapaa-ajan ohjelmaa järjestetään muun muassa loma-aikoina. (McDonnell 2009 2.)

Suomalaisesta näkökulmasta sijaishuollossa tehtävästä työstä käytetään termiä hoito- ja kasvatustyö. Hoito ja kasvatustyö sijaishuollossa sisältävät lapsen tai nuoren arjesta sekä oikeuksista huolehtimisen ja perushoidon. Hyvään hoitoon ja kasvatukseen kuuluu myös se, että lapsen yksilölliset tarpeet otetaan huomioon.

Verrattaessa työn tavoitteet näyttävät samankaltaisilta. Havaintojeni perusteella väitän kuitenkin, että MYC:n nuorisokodit tarjoavat lähinnä jonkinlaisen pysyvän asuinpaikan ja mahdollisuuden koulunkäyntiin. Esimerkiksi henkilökuntaa on nuorisokodeissa niin vähän, ettei lasten yksilöllisiä tarpeita pysty huomioimaan. Arjesta ja oikeuksista huolehtiminen on enemmän kulunvalvontaa ja kurinpitoa kuin varsinaista kasvatustyötä ja hoitotyötä. (Vähämaa 2007.)

Jokaisessa nuorisokodissa työskentelee 2 House Fatheria sekä 1 House Mother. He ovat usein järjestön aiemmin asuttamia entisiä katulapsia, jotka valmistumisensa jälkeen työllistyvät järjestön kautta. House Fatherien tehtävänä on lähinnä pitää yllä järjestystä talon sisällä sekä torjua mahdolliset ulkopuoliset uhat. House Motherien vastuulla on siivous ja ruunlaitto. House Fatherit asuvat pääsääntöisesti nuorisokodeissa. Palkka ei ole suuri edes paikallisella mittapuulla, noin 50 € kuukaudessa, mutta toisaalta työsuhde-etuna on ilmainen majoitus sekä ruoka kerran päivässä. Usein House Fatherit toimivat päiväsaikaan järjestön muissa tehtävissä ja huolehtivat nuorisokodeista lähinnä iltaisin ja viikonloppuisin. (Vähämaa 2007.)

Materiaalin keräämisvuonna 2007 MYC:ssä asui 105 asukasta, joista ainoastaan 17 oli alle 15-vuotiaita (Biro 2007a).

4.6.2 Bridging School

Valmistava koulu (Bridging school) on tarkoitettu yli 10-vuotiaille lapsille, joilla on joko vähän tai ei ollenkaan koulunkäyntitaustaa. Valmistava koulu tarjoaa ilmaisia peruskouluun valmistavia luokkia. Tarkoituksena on löytää oma luokkatasonsa ja edetä omaa ikäluokkaansa vastaavalle luokalle. Vuonna 2009 valmistavassa koulussa opiskeli 370 oppilasta joista 339 koko lukuvuoden. 29 oppilasta saivat päättötodistuksen. (McDonnell 2009, 4.)

4.6.3 Sandrini-keskus

Sandrini-keskus sijaitsee valmistavassa koulussa ja on tärkeä osa koulutusohjelmaa. Sandrini-keskuksen päätoiminta keskittyy pienluokkatoimintaan (Little School), joka tarjoaa hieman joustavampaa mutta strukturoitua opiskelua vasta järjestön piiriin tulleille pojille. Pienluokkien kautta asukkaat pyritään sijoittamaan valmistavaan kouluun. Vuonna 2009 24 oppilaasta 22 siirtyi opiskelemaan valmistavaan kouluun. (McDonnell 2009, 5.)

Ennen valmistavaan kouluun siirtymistä oppilaiden tulisi hallita lukeminen, kirjoittaminen, käytöstavat ja kuri. Suurin ongelma tavoitteiden saavuttamiseksi ovat kuitenkin oppilaiden kielitaito sekä puutteelliset sosiaaliset taidot.

Opinnäytetyön tekovuonna 2007 pienluokkia oli 2, joista toisen toiminta vastasi yllä mainittua perinteisempää pienluokkatoimintaa. Toinen toimi projektiluokkana (Trial Class). Projektiluokan opetukseen osallistui vuonna 2007 yhteensä 10 MYC:n asuttamaa lasta. (Biro 2007a.)

Projektiluokka toimi vastavalmistuneessa luokkahuoneessa, jossa oli opetuskäyttöä varten tussitaulu ja joitakin vanhoja oppikirjoja. Oppilaita varten oli muutama isompi pöytä sekä tuoleja, joista rakennettiin neliön muotoinen opetusympäristö. Lisäksi luokan käytössä oli lahjoituksena saatuja satukirjoja, joita hyödynnettiin opetuksessa. Oppilaat saivat myös lainata näitä kirjoja, jonka

ajateltiin tukevan heidän kielitaitoaan. Suurin osa lahjoituskirjoista oli englanninkielisiä, mutta mukana oli myös muutama siSwatinkielinen kirja. Luokassa ei ollut ilmastointia, sähköä tai juoksevaa vettä. MYC oli myöntänyt budjetistaan rahaa kansioiden hankintaan ja näihin kansioihin oppilaat tekivät muistiinpanonsa ja kopioivat tehtävät taululta. Luokan käytössä oli myös suuri määrä erivärisiä kyniä. Kaikki muu materiaali hankittiin tai lainattiin työntekijöiden toimesta. Tuntien suunnitteleminen etukäteen korostui, koska käytettävissä olevia materiaalisia resursseja oli hyvin vähän.

4.6.4 Trial Class

Trial Classa ohjelman tarkoituksena oli löytää auttamiskeinoja nuorille, jotka ovat välillä olleen MYC:n asukkaina eivätkä halunneet osallistua normaaliopetukseen. Tavoitteena oli havainnoida oppilaiden kykyä vastaanottaa uutta tietoa ja tarkastella auttaisiko psykososiaalisiin tarpeisiin keskittyminen integroitumiseen ja osallisuuteen MYC:n yhteisössä. Ideana oli, että ohjelma auttaisi parantamaan ihmissuhteita ja identiteetin vahvistamista. Ohjelman visiona oli löytää keinoja viedä oppilaita eteenpäin, keinoja pitää heidät erossa pahoista tavoista, keinoja ymmärtää heidän maailmaansa ja keinoja integroida heidät Sandrini-keskuksen ohjelmiin ja muuhun MYC:n toimintaan. Ohjelmassa haluttiin korostaa ymmärrystä jokaisen oppilaan yksilöhistoriaa ja niiden mahdollisia pitkäaikaisvaikutuksia kohtaan. Ohjelman tuloksena haluttiin saada paljon auttavaa informaatiota ohjelman tuloksista, hyödyistä ja haitoista jotta asukkaat, MYC, Little School, Bridging School ja Manzinin kaupunki näkisivät, kuinka auttaa nuoria ja syrjäytyneitä yhteisössä. (Biro 2007b.)

Kuten edellä kuvaan, syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä on useita, mutta suurin vaikuttava tekijä on koulutuksen puute ja siitä aiheutuva työttömyys. Tätä taustaa vasten koulun valikoituminen toimintaympäristöksi on luonnollista.

Onnistuessaan toimintatapa voisi vakiintua osaksi järjestön toimintaa: uusimmille asukkaille se tarjoaisi pehmeän laskun takaisin koulunpenkille ja vapaaehtoistyöntekijät vuorollaan voisivat kehittää toimintaa edelleen.

Lopputuloksena syntyisi pysyvä toimintamalli, jota järjestö voisi mainostaa ja esitellä sekä vapaaehtoisiksi hakeville että yhteistyökumppaneille ja lahjoittajille. Lisäksi järjestö, yhteistyökoulut ja Manzinin kaupunki löytäisivät uusia keinoja syrjäytyneiden auttamiseksi.

Ohjelmassa työskenteli ulkomaalainen vapaaehtoinen sosiaalityöntekijä, paikallinen tulkki sekä yksi ulkomaalainen harjoittelija sekä kaksi ulkomaalaista vapaaehtoista. Ohjelman konsultaatioryhmään kuuluivat edellä mainittujen lisäksi myös MYC:n johtaja, kolme opettajaa sekä MYC:n oma sosiaalityöntekijä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Todellisen elämän kuvaaminen on laadullisen tutkimuksen lähtökohta. Kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, sillä todellisuus on yleensä hyvin moninainen. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on myös tutkimussuunnitelman joustavuus ja uudelleen muotoutuminen tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 152–155.)

Tärkeimpänä tietolähteenä tutkimuksessa olivat luokan oppilaat. Arviointitiedon tuottamiseksi valitsin aineiston keruutavoiksi osallistuvan havainnoinnin ja kyselylomakkeen.

5.1.1 Arviointitutkimus

Arviointi on tullut yhä tärkeämmäksi sosiaalipalveluiden kehittämisessä. Arvioinnin merkitys korostuu julkisen sektorin yleisessä kehittämisessä asiakaslähtöisempään suuntaan. Toiminnan luonteen ja tulosten kannalta sosiaalipalveluissa nähdään asiakkaiden osallistuminen, asiakkaiden tarpeiden ja näkemysten tunteminen, tunnistaminen ja asiakkaiden itse tekemien arviointien merkitys välttämättömänä. (Arviointi sosiaalipalveluissa 2001, 2–6.)

Manzini Youth Carea voisi kuvailla hyvin perinteiseksi katoliseksi järjestöksi, jossa on organisaation sisällä vallitsee tietty hierarkia. Osa järjestön toiminnoista vaikuttaa länsimaalaisesta näkökulmasta hyvin jäykiltä eikä työ välttämättä ole kovin uranuurtavaa, innovatiivista tai tuottavaa. Arviointitutkimusten tekeminen tällaisissa organisaatioissa on mielestäni hyvin tärkeää; tutkimusten tuottama arviointitieto toiminnasta on asiakkaiden osallistamista, asiakkaiden äänen kuulemista ja tarpeiden tunnistamista. Tarvitaan kuitenkin uskallusta hyödyntää arviointitutkimusten tarjoamaa

informaatiota käytännössä.

Arvioinnissa keskeistä on arviointikriteerin ja mittareiden muodostaminen, mittaaminen ja tietoon perustuva arvio. Kriteerien ja mittareiden asettaminen saattaa olla vaikeaa monesta syystä sillä esimerkiksi tavoitteet voivat olla epäselviä, niitä voi olla useita ja ne voivat muuttua. Tavoitteita voi olla yhtä aikaa useita ja niitä on siten syytä eritellä monipuolisesti. Arvioinnin kriteereinä voivat olla esimerkiksi toiminnalla tai palvelulla tavoitellut vaikutukset. Vaikutusten arvioinnissa joudutaan aina pohtimaan syy-seuraussuhteita. Tavoitteet voivat olla vaikutuksia (impacts) ja vaikutukset voivat olla välittömiä tuloksia (results) tai pitkän tähtäimen vaikutuksia (outcomes). (Arviointi sosiaalipalveluissa 2001, 2–6.) Koska tutkimusjakso oli lyhyt, arvioin tässä tutkimuksessa vain ohjelman välittömiä tuloksia, sillä pitkän tähtäimen vaikutusten arvioiminen edellyttäisi uutta tutkimusjaksoa. Psykososiaalisen tuen välittömiä vaikutuksia arvioidessa tulee tosin muistaa, että todelliset vaikutukset saattavat näkyä vasta pitkän ajan päästä.

Kehittävässä arvioinnissa painotetaan prosessiin osallistuvien työntekijöiden tai asiakkaiden osallisuutta. Vaikuttavuuden arvioinnissa on kyse prosessien, palveluiden ja interventioiden aikaansaamista muutoksista asiakkaan elämäntilanteessa. Vaikuttavuuden arvioinnilla selvitetään, missä määrin asiakkaan elämäntilanteessa, sosiaalisissa olosuhteissa, hyvinvoinnissa tai ongelmissa tapahtuneet muutokset ovat sosiaalipalvelun, projektin, sosiaalityön tai interventioiden tuottamia. (Högnabba 2008, 13–14.)

Parhaimmillaan arviointi tuottaa asiakkailta palautetta käytännöistä, jotka toimivat hyvin tai huonosti. Arviointitieto auttaa työyhteisöjä kehittämään ja parantamaan käytäntöjään ja antaa johdolle ja poliittisille päättäjille eväitä suunnata toimintaansa vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. (Högnabba 2008, 14–15).

Robsonin (2001, 125–126) mukaan mitä menetelmää tai menetelmiä aineiston keräämiseen käytetäänkin, tulee aineiston laadusta olla tarkkana. Täten voisi olla hyvä käyttää arvioinnissa esimerkiksi kahta tai useampaa aineiston

keruumenetelmää, jotta arviointikysymykseen saataisiin luotettava vastaus. Opinnäytetyön pääaineistona on osallistuvan havainnoinnin tuottama materiaali, mutta aineistona on hyödynnetty myös projektin tuottamaa materiaalia, päiväkirjamerkintöjä sekä tuntisuunnitelmia ja -kuvauksia. Lisäksi olen tutustunut läntisessä Afrikassa tehtyyn tutkimukseen syrjäytymisestä ja verrannut sen tuloksia omiin havaintoihini.

Arviointitiedolla pyritään tietoisesti vaikuttamaan esimerkiksi siihen, että toimintojen kehittämistarpeet tuodaan esille. Arvioinneissa tuodaan avoimesti esille ne tahot, jolle arviointitietoa tuotetaan ja joiden oletetaan hyötyvän eniten arvioinnista. Myös oman toiminnan kehittämiseen toivotaan mahdollisuuksia ja välineitä saadun tiedon pohjalta. Arvioinnissa tuodaan esille niitä toimintatapoja ja -malleja, joiden avulla kohteena olevaa toimintaa tulisi kehittää. Tutkimustieto on teoreettista, jolloin käytännön ratkaisumallit voidaan jättää tiedon soveltajien tehtäväksi. (Kivipelto 2008, 11–13.) Tutkimuksessa on otettu huomioon sekä Little Schoolin kehittämistarpeet että järjestön syrjäytymisen ehkäisyn toimintamallien kehittämistarpeet. Arvioinnissa ovat olleet osallisina MYC, Little School, Trial Class -ohjelmaan osallistuneet oppilaat ja opettajat sekä Manzinin kaupunki.

Arviointi käsitteenä ei sulje pois tutkimuksellisen otteen sisällyttämistä arviointiin. Tutkimuksellisuus tekee arviointitiedosta luotettavaa ja merkityksellistä muidenkin kuin arviointiin osallistuneiden silmissä. Käytettävien tutkimusmenetelmien valinnan huolellinen perustelu on tärkeää. Lyhyesti voi siis todeta, että arviointi-sanana käyttö ei poissulje tutkimuksellisten pelisääntöjen noudattamista ja toisaalta tutkimuksellisuus tekee arvioinnista systemaattista ja luotettavaa. (Kivipelto 2008, 11–13.)

5.1.2 Toimintatutkimuksellinen ote

Toimintatutkimuksesta on esitetty lukuisia määritelmiä aihepiiriä koskevassa kirjallisuudessa, eikä sisällöstä ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Reason & Bradbury (Kuusela 2005, 10) määrittelevät asian siten,

että toimintatutkimuksessa on kyse sellaisen käytännöllisen tiedon tuottamisesta, joka on hyödyllistä ihmisille itselleen heidän arkielämässään.

Jyrkämän (Kuusela 2005, 11) mukaan käytännössä toimintatutkimus ei ole luonteeltaan mikään kovin tarkasti rajattu tutkimusmenetelmä vaan enemmänkin suhteellisen väljä strateginen lähestymistapa, jonka sisältöä määrittelee kulloinenkin tutkimusalue.

Heikkinen (2006, 16–17) korostaa, että toimintatutkimuksessa tuotetaan tietoa käytännön kehittämiseksi. Siinä tutkitaan nimenomaan ihmisen toimintaa. Toimintatutkimus kohdistuu erityisesti vuorovaikutukseen pohjautuvaan sosiaaliseen toimintaan. Toimintatutkimus on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa uusia toimintatapoja suunnitellaan ja kokeillaan.

Toimintatutkimus on prosessi, jossa ymmärrys ja tulkinta lisääntyvät vähitellen. Tutkimuksissa on perinteisesti kiinnitetty huomiota siihen, miten asiat ovat. Toimintatutkimus sen sijaan tavoittelee käyttökelpoista tietoa eli käytännön hyötyä. Toimintatutkija osallistuu tutkimaansa toimintaan tehden intervention eli tutkimuskohteeseensa tarkoitukselliseen muutokseen tähtäävän väliintulon. Jos hyvinä tutkijan ominaisuuksina on perinteisesti pidetty ulkopuolisuutta ja objektiivisuutta, toimintatutkija taas on aktiivinen vaikuttaja ja toimija, eikä hän edes oleta olevansa ulkopuolinen tai neutraali. Toimintatutkimuksessa pyritään voimaannuttamaan ihmisiä niin, että he uskoisivat omiin kykyihinsä ja toimintamahdollisuuksiinsa. Tutkija on mukana käynnistämässä muutosta ja rohkaisee ihmisiä tarttumaan asioihin, jotta niitä voidaan kehittää heidän omalta kannaltaan paremmiksi. Aineistoon suhtautumiseen ja sen analysointiin vaikuttaa tutkimuskohteen tarkasteleminen sisältä päin. Kun tutkija perinteisesti hankkii ensin aineiston ulkopuolisesta näkökulmasta, analysoi sen ja tekee päätelmänsä sen pohjalta, toimintatutkijalle myös oma välitön kokemus on osa aineistoa. (Heikkinen 2006, 19–21, 36.)

Trial Class -ohjelmassa voimaannuttamista toteutettiin psykososiaalisella tukemisella sekä psykososiaaliin tarpeisiin vastaamisella. Interventiolla pyrittiin vaikuttamaan paitsi oppilaiden käyttäytymiseen myös ihmissuhteiden ja

identiteetin kehittymiseen.

Toimintatutkimus hahmotetaan usein syklinä, johon kuuluu sekä konstruoivia (rakentavaa, tulevaisuuteen suuntaavaa) että rekonstruoivia (uudelleenrakentavaa, toteutuneen toiminnan havainnointi ja arviointi) vaiheita. Syklin vaiheet vuorottelevat kehämäisesti: ensin suunnitellaan uusi toimintatapa, minkä jälkeen sitä kokeillaan käytännössä. Kokeilun aikana sitä havainnoidaan ja toimintatavasta kerätään havaintoaineistoa. Seuraavaksi toimintaa arvioidaan tai reflektoidaan ja arvioinnissa syntyneet ajatukset toimivat uuden kokeilun pohjana. (Heikkinen, Roivio & Kiilakoski 2006, 78–79.) Trial Class -ohjelmassa oli kaksi konstruoivaa ja kaksi rekonstruoivaa vaihetta jotka vuorottelivat.

Alunperin idean toimintatutkimuksen kehästä loi Kurt Lewin ja sitä on kehitetty edelleen useiden tutkijoiden toimesta. Useat peräkkäiset syklit muodostavat toimintatutkimuksen pyörteen, jossa toiminta ja ajattelu liittyvät toisiinsa peräkkäisinä suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin, reflektion ja uudelleensuunnittelun kehinä. Toimintatutkimus on kuin spiraali, joka johtaa jatkuvasti uusiin kehittämisideoihin. (Heikkinen ym. 2006, 80)

Syklien määrää ei kuitenkaan tule pitää arviointikriteerinä, koska toimintatutkimukselle ominainen jatkuvuus ja spiraalimainen kehittäminen voivat sisältyä yhteenkin sykliin. Tärkeämpää onkin toimintatutkimuksen perusidean, suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin toteutuminen. (Heikkinen ym. 2006, 82)

Tärkeää on uskaltaa olla epävarma ja myöntää erehdyksensä. Tällaisissa kriisikohdissa tutkimuskysymys tai tutkimuskysymykset saattavat ratkaisevasti muuttua ja työlle voi löytyä jopa kokonaan uusi suunta. Tutkimuksen kulkua ohjaavat tulkintakehys, alustavat näkökulmat, johtoajatukset ja hypoteesit. Matkan varrella tarkastelu kohdentuu ja valikoituu. Tutkija saattaa löytää uusia kysymyksiä ja tutkimustehtäviä, joita hän ei projektin alussa huomannut. (Heikkinen ym. 2006, 85–86.)

5.2 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto on kerätty Swazimaassa syksyllä 2007 kansainvälisen harjoittelujakson aikana. Aineistona on hyödynnetty osallistuvan havainnoinnin, muistiinpanojen ja tutkimuspäiväkirjan lisäksi myös muu kerätty materiaali, lehtileikkeet, raportit ja kirjallisuus.

Tutkimushenkilöt valikoituvat järjestön asettamien kriteereiden kautta: he asuivat Sikhunyanan nuorisokodissa, he eivät halunneet osallistua normaaliin opetukseen ja he osallistuivat ohjelmaan vapaaehtoisesti. Kokonaisuudessaan ohjelmaan osallistui 10 oppilasta, mutta keskimäärin luokassa oli paikalla 7 oppilasta päivittäin. Oppilaat myös vaihtuivat jonkin verran projektin aikana siirryttyään joko normaalille koululuokalle tai koska keskeyttivät opintonsa.

Osallistuva havainnointi ja siihen liittyvät muistiinpanot ovat pääasiassa suomenkielisiä, sillä pyrin kirjaamaan havainnot heti niiden tapahduttua eli usein opetustilanteessa, jolloin paikalla oli oppilaita. Myös vapaamuotoista päiväkirjaa pidin suomeksi. Tällä toiminnalla pyrin varmistamaan tietosuojan toteutumisen, koska havainnointitietoa ei tarvinnut piilotella oppilailta eikä havaintojen kirjaaminen herättänyt huomiota, koska päiväkirjat olivat avoimesti kaikkien nähtävillä.

Hyvään tieteelliseen tapaan kuuluu se, ettei tutkimusaineistoa kerätä ilman havainnoitavan suostumusta. Tutkijan on mietittävä tarkoin kuinka paljon tutkimuskohteelle kerrotaan havainnoinnin päämääristä ja tarkoista kohteista. Aina kun tutkimus ja havainnointi liittyvät ihmisiin, tulee ottaa huomioon muun muassa voimassa olevat henkilötieto- ja julkisuuslaki sekä tutkimusetiikka. (Vilka 2006, 57–58.)

Oppilaille kerrottiin Trial Class -ohjelman alkaessa ohjelman tavoitteet ja tarkoitus. Myös opinnäytetyön tekijän roolia on kuvailtu. Ohjelmaan osallistuminen oli vapaaehtoista eikä kukaan kieltäytynyt ohjelmasta sen vuoksi, ettei halunnut olla havainnointikohteena.

Vilkan (2006, 59) mukaan henkilötiedoilla tarkoitetaan luonnollista henkilöä ja hänestä tehtyjä merkintöjä, jota voi tunnistaa häntä tai hänen perhettään koskeviksi. Tässä opinnäytetyössä kerrotaan pienestä joukosta ihmisiä, jotka asuivat vuonna 2007 Manzini Youth Caren ylläpitämässä nuorisokodissa sekä kävivät järjestön ylläpitämää koulua. En kuitenkaan henkilöi heitä millään tavalla ja pyrin pitämään heidät muilta osin tuntemattomina. Tutkimus on suoritettu ulkomailla, tutkimuksen tekemisestä on kulunut aikaa ja lisäksi järjestön henkilörekisteriin ei välttämättä ole edes kirjattu yksittäisten asukkaiden nimiä. Näin ollen voidaan katsoa, että tutkimuskohteena olevat henkilöt jäävät anonyymeiksi.

5.2.1 Havainnointi

Tutkimusaineiston kerääminen havainnoinnilla tarkoittaa kaikkien aistien valjastamista havainnointien tekemiseen. Havaintoja voidaan tehdä esimerkiksi teksteistä, tilanteista, tapahtumista, esineistä, ihmisen puheesta tai käyttäytymisestä. Havaintoja voi löytää myös eri lähteistä, jolloin kaikkea tutkimusaineistoa ei tarvitse kerätä itse. Myös erilaisista tutkittavia koskevista dokumenteista voi olla hyötyä; julkaistut tekstit, arkistomateriaali, kertomukset, kirjeet, elämäkerrat, valokuvat kuten myös lait ja asetukset, hallinnolliset päätökset, viranomaisten ohjeet, yhdistysten vuosikertomukset, tiedotusmateriaalit, pöytäkirjat, kokoelmat ym. Tutkimusta varten kerätään usein myös muuta aineistoa, koska havainnointitutkimuksen tutkimuskohde on aina monitasoinen. Jokainen tutkimuskohdetta käsittelevä aineisto kuvaa todellisuutta tietyllä tavalla ja tuo ongelmasta uusia puolia esiin. Erilaisilla tutkimusaineistoilla tutkija voi myös varmistaa havaintojaan, niistä tehtyjä tulkintoja ja tulkinnanrajoja paremmin kuin suppeammalla aineistotyyppillä. (Vilka 2006, 21–25.)

Olen pyrkinyt tekemään havaintoja monipuolisesti, sillä alkuperäinen tutkimuskysymykseni vaihtui ja havainnointimateriaalia kertyi myös vastaamaan alkuperäiseen tutkimustehtävääni. Olen myös tehnyt havaintoja järjestön vuosikertomuksesta ja verrannut sitä omiin muistiinpanoihini varmistaakseni

havaintojen luotettavuutta. Lisäksi projektiryhmällä oli käytössä MYC:n keräämä tieto oppilaiden henkilöhistorioista, joita peilattiin oppilaan käyttäytymiseen ja ongelmatiikkaan sekä oppilaan itsensä tuottamaan tietoon omasta historiastaan.

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. Tutkimustulosten kannalta on tärkeää, että havainnot ovat monipuolisia. Havainnointitapa määräytyy havainnoinnin tavoitteiden pohjalta. (Vilkkä 2006, 17; Hirsjärvi ym. 2005, 201–205.) Havainnointitapana olen käyttänyt aktiivista osallistuvaa havainnointia, joka on osa toimintatutkimuksen toteuttamista. Koska olen toiminut ohjelmassa yhtenä opettajista, oli aktiivisen osallistuvan havainnoinnin käyttäminen havainnointimenetelmänä luonnollista.

Havainnoinnin suurin etu on, että sen avulla voidaan saada välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Sen avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin. Havainnointi on erinomainen menetelmä muun muassa vuorovaikutuksen tutkimuksessa samoin kuin tilanteissa, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia. Se sopii myös silloin, kun tutkittavilla henkilöillä on kielellisiä vaikutuksia tai kun halutaan saada tietoa, josta tutkittavat eivät halua kertoa suoraan haastattelijalle. (Hirsjärvi ym. 2005, 201–205.)

Pääosin ohjelmaan osallistuneet oppilaat eivät osanneet englantia tai puhuivat sitä erittäin vähän. En siis kokenut haastattelua toimivaksi aineiston keruumenetelmäksi, sillä olisin joutunut käyttämään haastattelutilanteissa tulkkia. Tulkin käyttäminen haastattelutilanteessa olisi saattanut muokata vastauksia kielellisten ongelmien takia. Kielellisiä ongelmia kuvaan myöhemmin yksityiskohtaisemmin. Lisäksi tutkimuskohteena olleet syrjäytymistä aiheuttavat tekijät ja oppilaiden henkilöhistoria tuntuivat olevan hyvin arka aihe, eikä näistä haluttu keskustella edes opetustilanteessa omakohtaisesti. Oppilaiden kertomat esimerkit olivat aina tapahtuneet ”jollekin muulle” tai ne naamioitiin niin, ettei niistä voinut päätellä käsiteltävien asioiden tapahtuneen juuri heille. Koska tulkkina toimi oppilaiden House Father, olisi tällaisen arkaluontoisen tiedon kertominen hänen läsnä olleessaan saattanut olla liian vaikeaa. Koska

käytössämme oli kuitenkin järjestön sosiaalihuollon keräämää tietoa oppilaista, en kokenut haastatteluiden antavan lisätietoa asiasta.

Havainnointi voi olla joko etukäteen tarkkaan suunniteltua ja hyvin strukturoitua tai hyvin vapaata ja tutkittavana olevan kohteen toimintaan sulautunutta. Kun tutkimuksen kohteena on sosiaalinen vuorovaikutus ja kulttuuriset merkitykset, osallistuva havainnointi (eli vapaa ja mukautunut) on hyvin käytetty metodi laadullisissa tutkimuksissa. Tutkimusaineiston keräämistapana vapaa havainnointi on erittäin vaativa, sillä tietomäärä havainnoitavissa tilanteissa on valtava ja sen kirjaaminen voi olla hankalaa itse tutkimustilanteessa. Se vaatii myös paljon ennakkovalmisteluja ja perehtymistä tutkittavaan kohteeseen, sillä tutkijan tulee pystyä koko ajan arvioimaan, miten edustava yksittäinen havainto on tutkittavaan ilmiöön nähden. (Vilka 2006, 37–41.) Kuten edellä jo kuvaan, en kokenut havaintojen kirjaamista tutkimustilanteessa hankalaksi. Olisin kuitenkin voinut perehtyä tutkittavaan ilmiöön etukäteen tarkemmin nimenomaan paikallisesta näkökulmasta, jolloin myös opinnäytetyön näkökulma olisi saattanut muokkautua paikallisia tarpeita vastaavammaksi.

Tutkimustavat jaotellaan yleensä sen mukaan, miten tutkija toimii suhteessa tutkimuskohteeseensa. Grönforsin (Vilka 2006, 42) jaottelun mukaan havainnointi voidaan jakaa havainnointiin ilman varsinaista osallistumista, osallistuvaan havainnointiin, osallistuvaan havainnointiin eli toimintatutkimukseen ja piilohavainnointiin. Vilka jaottelee Grönforsin ryhmittelyä mukaillen havainnointitavat tarkkailevaan havainnointiin (ulkopuolinen), osallistuvaan havainnointiin (sisällä toiminnassa), aktivoivaan osallistuvaan havainnointiin (toimintatutkimus), kokeilemalla oppimiseen (etnografia) ja piilohavainnointiin. Koska opinnäytetyössäni on toimintatutkimuksellisia elementtejä, keskityn tässä työssä kuvaamaan aktivoivaa osallistuvaa havainnointia.

Vilka (2006, 46–47) erottelee osallistuvan havainnoinnin ja aktivoivan osallistuvan havainnoinnin toisistaan siksi, että osallistuva havainnointi pyrkii ymmärtämään ja aktivoiva osallistuva havainnointi ymmärtämisen lisäksi myös muuttamaan tutkimuskohdettaan. Tutkimusaineiston keruutapa aktivoivassa

osallistuvassa havainnoinnissa on tilannekeskeinen, aktiiviseen vaikuttamiseen ja muutokseen pyrkivä. Siksi havainnointitapa rajoittuu usein hallittavan suuruisiin ja kiinteästi toimiviin kohteisiin. Tällaisia ovat muun muassa kyläyhteisöt, koulut, sairaalat ja organisaatiot. Myös jotkut projekteista voivat olla tällaisia toimintaansa jatkavia kohteita.

Vilkan (2006, 47–48) mukaan aktivoiva osallistuva havainnointi toteutetaan vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Tutkija ja tutkittava hyväksyvät ja sitoutuvat yhdessä tutkimuksen ideologiseen, teoreettiseen ja käsitteelliseen perustaan. Aktivoivan osallistumisen avulla tutkittavia pyritään aktivoimaan omassa toiminnassaan. Yhtenä ideaalitavoitteena on toiminnan ja toiminnan tutkimuksen yhteensulautuminen rajatussa tutkimuskohteessa. Lähtökohtana ei ole ratkaista yksilön henkilökohtaisia ongelmia vaan ratkaista yhteisöä tai organisaatiota koskevat ongelmat. Trial Class -ohjelman tarkoituksena oli nimenomaan tuottaa tietoa ilmiöstä, jotta siitä aiheutuvia ongelmia voitaisiin jatkossa ennaltaehkäistä. Lähtökohtana ei siis ollut yksittäisten oppilaiden ongelmien ratkaisu, vaikka projektissa keskityttiin myös yksilön henkilöhistorian pitkäaikaisvaikutuksiin.

Koska havainnot ovat subjektiivisia, havainnointiin perustuvassa tutkimuksessa tutkimusjaksot ovat usein pitkiä. Usein ensimmäiset havainnot perustuvat tutkijan omaan kokemukseensa ja elämäänsä ja vasta vähitellen tulkittu todellisuus näyttäytyy sellaisena, kun tutkittavat sen kokevat. Ajan kuluessa tutkija alkaa ymmärtää tutkimuskohdettaan ja sen jäsenten elämän kokonaisuutta. Pitkällä havainnointiajalla tutkija voi siis varmistaa havaintojaan. (Vilka 2006, 13.)

Opinnäytetyöhöni liittyvä tutkimusjakso oli verraten lyhyt, vain noin kolme kuukautta. Vaikka työnkuvani sisälsi opetustyötä vain noin kolme tuntia päivässä arkipäivisin, vietin silti enemmän aikaa oppilaiden ja muiden paikallisten asukkaiden kanssa muun muassa heidän omissa kodeissaan ja järjestön nuorisokodeissa. Täten voin katsoa omaavani enemmän kenttäkokemusta ja havaintoaikaa kuin pelkästään luokassa, opetustyössä tai opetustyön valmistelussa käytetty aika oli.

5.2.2 Tutkimuspäiväkirja

Tutkimuspäiväkirja on oiva väline omien tuntemusten ylöskirjaamiseen. Päiväkirjaan voi kuvata päivittäistä toiminnan kulkua ja käytettyjä metodeja sekä eri tilanteissa toimijoiden reaktioita. Muistiinpanojen lisäksi päiväkirja auttaa oman oppimisen tehostamisessa. (Sivistysliitto Kansalaisfoorumi 2009.)

Palojoen (1997, 128.) mukaan päiväkirjan muoto voi olla vaihtelevaa ja analyysimenetelmät olla erilaisia tutkimuksen tavoitteiden tai teoreettisten lähtökohtien mukaan. Päiväkirjaa voidaan pitää vapaamuotoisesti ja esimerkiksi analysoida aineistoa sisällön analyysin avulla.

Halusin pitää erillään havainnointimuistiinpanot ja tutkimuspäiväkirjan, sillä havainnoiteja tein lähinnä opetustilanteissa, mutta päiväkirjaa kirjoitin iltaisin ja pyrin kirjoittamaan sinne lähinnä omia tuntemuksiani. Sekä havainnointimuistiinpanot että tutkimuspäiväkirja olivat vapaamuotoisia.

5.2.3 Opiskelijakysely

Arvioinneissa käytetään tavallisesti kyselyitä. Se on käyttökelpoinen, kun tarkoituksena on kerätä yksinkertaista kuvailevaa tietoa lukuina tai suhdelukuina. Kyselyllä tarkoitetaan menetelmää, jolla kerätään suhteellisen pieni määrä informaatiota standardoidussa muodossa suhteellisen suurelta joukolta ihmisiä. (Robson 2001, 127–130.)

Väliarviota varten haluttiin tietoa myös oppilaiden kokemuksista Trial Class-ohjelmasta. Tiedon saamiseksi tein yksinkertaisen kyselylomakkeen, jossa Trial Class -opiskelijoiden tuli värittää tai ruksia 1) eniten kiinnostavat oppiaineet ja 2) puheenaiheet, joista on oman itsensä ja elämänsä kannalta ollut eniten hyötyä. Kyselylomakkeessa oli lueteltu kaikki käsitellyt aiheet sekä oppiaineet englanniksi. Ohjeistus annettiin suullisesti ja se tulkittiin myös SiSwatiksi. Kyselylomakkeet annettiin 7 oppilaalle ja 7 palautui takaisin.

Kyselylomakkeesta ei haluttu tehdä liian monimutkaista kielellisten ongelmien takia. Sen vuoksi vastaukset eivät ole opinnäytetyön kannalta kovin informatiivisia. Lisäksi olisi haluttu toteuttaa laajempi kysely kaikille järjestön asukkaille, mutta sen toteuttamiseen ei annettu lupaa. Laajemmassa kyselyssä olisi kartoitettu asukkaiden tarpeita ja toiveita koskien järjestön sosiaalipalveluita.

5.3 Aineiston analysointi

Tutkimusaineiston analysointi tarkoittaa havaintojen ryhmittelyä ja yhdistämistä johtolangoiksi, joista voidaan tehdä tulkinta (Vilka 2006, 81). Tutkimusaineisto analysoitiin ryhmittelyn avulla aineistolähtöisesti. Aloitin analysoinnin lukemalla kaikki havainnointimuistiinpanot, päiväkirjamerkinnot ja projektin tuottamat materiaalit läpi useaan kertaan. Pyrin poimimaan tutkimustehtävien kannalta keskeiset aiheet erilleen muusta aineistosta. Koska tutkimusaineiston rajaus tehtiin vasta analyysivaiheessa, oli tutkimusaineistoa laajalti ja sen läpikäymiseen kului runsaasti aikaa. Pidin myös pitkiä taukoja analysoinnin välissä, koska etäisyyden ottaminen aineistoon auttoi löytämään aineistosta uusia näkökulmia.

Ryhmittelin kaikesta aineistosta psykososiaalisen tukeen, psykososiaalisiin tarpeisiin, integroitumiseen ja osallisuuteen sekä auttamiskeinoihin liittyvät havainnot omiksi ryhmikseen. Ryhmittelyn jälkeen havainnot karsitaan vielä yhdistämällä havainnot erilaisiksi havaintojen joukoiksi. Yhdistäminen tapahtuu etsimällä aineistosta yhteisiä piirteitä tai nimittäjiä, joiden avulla voi muotoilla koko tutkimusaineistoon pätevän säännön. (Vilka 2006, 82.) Koska arviointikriteerinä oli vaikuttavuus, pyrin löytämään aineistosta yhteiseksi nimittäjäksi vaikuttavuutta lisääviä tekijöitä.

5.4 Tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta

5.4.1 Havainnoinnin eettiset ongelmat

Tutkimus on aina interventiota tutkimuskohteen jäsenten elämään, erityisesti silloin, kun tutkija kuuluu samaan yhteisöön tutkittavien kanssa. Tuomen ja Sarajärven (2002, 122) mukaan mitä vapaamuotoisempia ja avoimempia tiedonhankintakeinot ovat, sitä enemmän ne muistuttavat arkielämän vuorovaikutusta. Tästä syystä myös eettiset kysymykset korostuvat tutkimuksen tekemisessä, varsinkin jos tutkija käyttää esimerkiksi aktivoivaa osallistuvaa havainnointia tutkimusaineiston keräämisen tapana. (Vilka 2006, 56.)

Aktivoivalla osallistuvalla havainnoinnilla on kaksinainen merkitys tutkittavien elämään. Tutkijan osallistuminen tutkimuskohteen elämään rikkoo aina kohteen luonnollista arkielämää, koska tutkija edustaa toista kulttuuria ja tulee sieltä osaksi tutkittavien luonnollista arkielämää. Toisaalta tutkijan väliintulo on tutkimuksen lähtökohta, joka paljastaa tiedostamattomia tutkijan omaan ja tutkimuskohteen elämään kuuluvia itsestäänselvyyksiä. (Vilka 2006, 56–57.)

5.4.2 Lost in Translation

Pacek (2006, 54–55) tutki pro gradu -työssään kulttuurieroja ja kielimuuria suomalais-puolalaisessa työyhteisössä. Tutkimuskohteena olevissa Puolassa toimivissa yrityksissä oli ainakin yksi suomenkielinen paikallinen johtaja ja paikalliset työntekijät olivat äidinkieleltään puolalaisia. Yhteisen työkielen valitsemiseksi oli kolme ratkaisuvaihtoehtoa: 1) suomen kieli 2) englannin kieli 3) puolan kieli. Yhtä lailla Trial Class -luokassa olisi voitu valita työkieleksi englanti, siSwati, suomi tai saksa. Luonnollisinta oli kuitenkin luovia jossain siSwatin ja englannin välimaastossa, sillä kielet ovat Swazimaan virallisia kieliä eikä projektityöryhmälläkään ollut yhteistä kieltä englantia lukuun ottamatta. Tulkin käyttöä ei katsottu puolalaisilla tehtailla realistiseksi; pienluokassa tämä oli ainoa vaihtoehto.

Adlerin (2002) mukaan englannin kielen käyttämistä yhteisenä työkielenä voi pitää valintana, jossa kummankaan kieliryhmän edustajat eivät joudu taipumaan puhumaan toisen ryhmän äidinkielellä. Tällöin työryhmän jäsenten voidaan katsoa olevan keskenään samanarvoisessa asemassa. Suomalais-puolalaisissa työyhteisöissä asia ei kuitenkaan ollut käytännössä näin yksinkertainen, sillä puolalaiset käyttivät keskenään puolan kieltä ja yhteistä työkieltä käytettiin vain ulkomaalaisten kanssa. (Pacek 2006, 55.)

Trial Class -projektissakaan kulttuurinen synergia ei aivan täysin toteutunut. Swazimaalaisten tulisi hallita molemmat viralliset kielensä, joista englantia on vielä erityisesti nimetty hallinnolliseksi kieleksi. Koulua käymättömät katulapset eivät kuitenkaan hallinneet englantia riittävästi opetuksen toteuttamiseksi pelkästään englannin kielellä. Toisaalta, yhden projektityöntekijän äidinkieli oli englantia. Oppilaat puhuivat keskenään siSwatia ja työryhmä englantia.

Asioimistulkin ammattisäännöstössä (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2011) korostetaan muun muassa, että tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta, tulkki pyrkii kattavaan tulkkaukseen eikä jätä mitään pois tai lisää mitään asiaankuulumatonta ja tulkki pysyttelee puolueettomana ja ulkopuolisena eikä anna henkilökohtaisten asenteiden tai mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.

Tulkkia tarvitaan, kun henkilöillä ei ole yhteistä kieltä. Tulkin avulla pyritään luomaan ymmärtämisen edellytykset kieli- ja kulttuurimuurista huolimatta. Tulkki luo siis omalta osaltaan tasa-arvoa tulkattaviensa välille, kun kumpikin voi ilmaista itseään niin rikkaasti ja vivahteikkaasti kuin vain äidinkielellä voi. Tulkkauksen avulla henkilö kykenee täysivaltaisesti huolehtimaan velvollisuuksistaan ja oikeuksistaan monikulttuurisessa yhteiskunnassa. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2011.)

Olosuhteiden pakosta projektin käytössä ei ollut ammattitulkkia. Koska en osaa siSwatia muutamaa apusanaa enempiä, en voi tietää onko tulkkimme tulkannut opetuksiamme kattavasti oppilaille enkä toisaalta sitä, onko oppilaiden vastauksista jäänyt jotain pois. En myöskään tiedä, ymmärsikö tulkki aina kysymykset, jotka pyysimme kääntämään oppilaille. Toisinaan vastausten

perusteella pystyi päättämään, että joko tulkki, oppilas tai molemmat vaihtoivat puheenaihetta, sillä emme välttämättä saaneet kysymyksiimme vastauksia mutta vastakysymyksenä esitettiin jotain asian vierestä. Lisäksi täytyy muistaa, ettei englantia ollut äidinkieleni, joten asiavirheet saattoivat syntyä minun esittäminäni.

Lähes kaikki projektiaineistot ovat englannin kielellä. Tutkimusraporttia kirjoittaessani olen käyttänyt kymmeniä tunteja pelkästään materiaalien suomentamiseen tutkimusta varten. En usko, että kielitaitoni olisi riittänyt englanninkielisen opinnäytetyön tekemiseen. Myös tässä käänösvaiheessa on voinut tapahtua väärinymmärryksiä. Lisäksi olen kokenut hankaluuksia suomentaa joitain projektiin liittyviä termejä, sillä niille ei välttämättä ole suomenkielisiä vastineita.

5.4.3 Internet lähteenä

Tutkimuksen tekovaiheessa on syytä kiinnittää huomiota lähdekritiikkiin. Käytettävän informaation valinnassa se ilmenee materiaalin seulontana, joka on tehty tietoisin kriteerein ja analyyttisesti. Tutkijan tulee selvittää kuka aineiston on tuottanut, mihin tarkoitukseen se on tuotettu ja milloin se on syntynyt. Vasta tämän jälkeen lähde voidaan hyväksyä aineistoksi. (Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen & Ockenström 2007, 16.)

Hjerppe (2006, 6) on analysoinut Lahden ammattikorkeakoulussa vuosina 2001–2004 tehtyjen opinnäytetöiden lähdeviitteitä. Tekniikan ja liiketalouden laitoksien opinnäytetöissä lähes kolmannes lähdeaineistosta oli www-sivuja. Www-sivujen sisältö jaettiin kolmeen kategoriaan, joista ylivoimaisesti eniten käytetty oli muut sivustot (63 %), toiseksi eniten viralliset www-sivut (35 %) ja vähiten tietokeskusten hankkima e-aineisto (2%). Virallisiksi www-sivuiksi laskettiin esimerkiksi valtion ylläpitämät sivustot.

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto (i.a.) muistuttaa verkkosivuillaan, että lähteitä voi etsiä myös internetistä, mutta avoimuuden ja materiaalin

moninaisuuden vuoksi internet-lähteiden kohdalla on noudatettava erityistä kriittisyyttä. Wikipedian käyttö koetaan ongelmalliseksi muun muassa siksi, että se on pääosin toisen käden lähde.

Itse olen hieman toista mieltä. Toki internet-lähteiden valinnassa ja hyväksymisessä tutkimukseen tulee olla erityisen kriittinen, mutta joskus internetiin turvautuminen on ainut keino hankkia tietoa tutkimuskohteesta. Esimerkiksi Manzini Youth Caresta löytyi tutkimuksen aloittamisen aikoihin hyvin vähän tietoa virallisilta www-sivustoilta.

Koska tutkimusraportin kirjoittaminen on kestänyt aiottua kauemmin, ovat ensimmäiset lähdemateriaalini koskien Manzini Youth Carea pääosin jo poistuneet internetistä. Olen pyrkinyt uudelleen linkittämään lähteet järjestön uusituille kotisivuille. Vuonna 2008 kirjoitusprosessin alkaessa järjestöstä oli ylipäättään hyvin vähän tietoa edes internetissä. Siinä mielessä on jopa hyvä, että raportin valmistuminen on kestänyt hieman kauemmin, koska tänä päivänä aineistoa on paremmin saatavilla.

6 TOIMINNAN KUVAUS JA ARVIOINTI

6.1 Sopimukset ja aikataulut

Tutkimus- tai kehittämishankkeeseen tietojaan antavien henkilöiden tulee antaa lupa tutkimuksen tekemiseen. Tämä edellyttää sitä, että heitä informoidaan työstä ja sen tavoitteista. Usein tutkimus- tai kehittämistyö tapahtuu sellaisessa yhteisössä tai laitoksessa, joka edellyttää erillistä lupaa. Joissakin yksiköissä luvan antaja on kyseisen yksikön tai yhteisön johtaja. (Kuokkanen ym. 2007, 12–13.)

Koska alunperin opinnäytetyöni tarkoituksena oli vain toteuttaa toiminnallinen iltapäivä osana Trial Class –projektia, olen pyytänyt siihen järjestön johtajalta suullisen tutkimusluvan. Kysyttäessä järjestön johtaja oli sitä mieltä, ettei kirjallista tutkimuslupaa tarvita. Varmistin suullisen luvan riittävyyden myös Diakonia-ammattikorkeakoulun edustajalta, joka oli tapahtuma-aikaan vieraillemassa järjestössämme. Koska opinnäytetyöni fokus on muuttunut jälkeenkäin, en tietenkään ole voinut kysyä tutkimuslupaa tälle aiheelle. Toisaalta, kyseessä oli järjestön kanssa yhteistyössä aloitettu projekti jolle tutkimuslupa oli myönnetty. Luokan oppilaat ovat olleet tietoisia allekirjoittaneen tutkija- ja opiskelijastatuksesta ja heille on myös selitetty mitä eroa on vapaaehtoistyöntekijällä ja kansainväliseen vaihto-ohjelmaan osallistuvalla opiskelijavapaaehtoisella. Oppilailla oli mahdollisuus kieltäytyä esimerkiksi valokuvista ja toimintaan osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen.

Alunperin ohjelman oli tarkoitus kestää 6 viikkoa. Koska siihen mennessä emme onnistuneet järjestämään väliarviointia konsultaatioryhmän kanssa, ohjelmaa jatkettiin. Väliarviotilaisuuksia oli tarkoitus pitää useampia ennen loppuarviota, mutta aikatauluongelmien vuoksi jo yhden järjestäminen oli työvoitto. Projektityöryhmä kuitenkin kokoontui lähes päivittäin arvioimaan toimintaansa sekä suunnittelemaan tulevien päivien ohjelmaa.

6.2 Toteutus

Opetuksen kannalta äärimmäisen tärkeää oli siis saada luokkaan joku molempia kieliä taitava henkilö. Koska kukaan vapaaehtoisista ei hallinnut siSwatia, mukaan tuli Sikhunyanan House Father, joka samalla huolehti siitä, että oppilaat tulivat kävellen koululle yhtä matkaa hänen kanssaan noin viiden kilometrin matkan joka aamu. Kyseessä ei ollut ammattitaitoinen tulkki mutta paras, joka sillä hetkellä oli saatavissa. Toisaalta House Fatherin läsnäolo luokassa toi oppilaille tiettyä turvallisuuden tunnetta ja he sitoutuivat paremmin mikäli tulkki oli paikalla. Muutamana päivänä oppilaat eivät osallistuneet opetukseen, mikäli tulkki oli syystä tai toisesta poissa.

Trial Class –opetuksen aluksi oppilaille annettiin mahdollisuus tehdä luokasta omannäköisensä siivouksen ja sisustuksen avulla. Oppilaat osallistuivat myös luokan sääntöjen ja käytäntöjen sopimiseen. Ajateltiin, että mikäli oppilaat osallistuisivat itse sääntöjen sopimiseen eikä niitä määritelty yksipuolisesti ylhäältä käsin, he myös noudattaisivat niitä paremmin. Lisäksi oppilaille kerrottiin Trial Class –opetuksen tarkoituksesta, aikataulusta sekä esiteltiin toiminnallinen iltapäivä, jonka materiaaleja käytettäisiin opinnäytetyössä. Trial Class –opetuksen korostettiin eroavan tavallisesta luokkaopiskelusta.

Opetusta järjestettiin joka arkipäivä kello 9 ja kello 12 välillä. Päivä oli jaettu kahteen hieman pidempään jaksoon, joiden välissä oli 15 minuutin välitunti. Ensimmäisellä jaksolla keskityttiin pääasiallisesti psykososiaalisiin tarpeisiin ja toisella jaksolla opiskeltiin tavallisia kouluaineita.

Projektiryhmä suunnitteli aluksi tunnin aihealueen ja käsiteltävät sisällöt aina etukäteen, mutta myöhemmässä vaiheessa oppilaat nostivat esille itseään kiinnostavia aiheita. Aiheita käsiteltiin keskustelun lisäksi myös erilaisten harjoitteiden, toiminnallisten menetelmien ja musiikin kautta. Myös sijaistoimintojen käyttö oli yleistä: keskustelun kanssa samaan aikaan saatettiin askarrella tai ongelmia sadutettiin.

Tavallisten kouluaineiden opiskelussa käytettiin myös luovuutta. Koska

oppikirjoja ei ollut muutamia vanhoja oppikirjoja lukuun ottamatta, tehtävät kehiteltiin pääosin itse ja oppilaat kopioivat ne taululta vihkoihinsa. Opettajat ja avustajat käyttivät opetuksessa hyväkseen elämäkokemustaan ja loivat sen pohjalta tarvittavat tehtävät ja harjoitteet. Kirjallisia kotitehtäviä ei annettu, mutta oppilaita saatettiin pyytää pohtimaan seuraavaa päivää varten jotain teemaa.

6.3 Väliarvio

Trial Class -projektia arvioitiin seitsemännen toimintaviikon jälkeen kokouksessa, johon osallistuivat projektiryhmä sekä konsultaatioryhmä. Kokouksen lopputuloksena todettiin, että projekti oli täyttänyt osan tavoitteistaan mutta ongelmana koettiin edelleen se, että oppilaat saattaisivat lopettaa opiskelun nähtyään, mitä opiskelu normaalissa koululuokassa olisi. Konsultaatioryhmän mielestä ensimmäiset viikot näyttivät ainakin ulkopuolisten silmin totaaliseltsä kaaokselta. Projektiryhmä kuitenkin perusteli valintojaan: ensimmäisillä viikoilla oppilaat olivat saaneet määrätä tahdin ja esimerkiksi tarvittavia taukoja oli pidetty enemmän keskittymiskyvyn parantamiseksi. Myös suunniteltuja aihepiirejä jouduttiin vaihtamaan "lennosta", mikäli valittu aihe ei herättänyt keskustelua tai oppilaat jopa kieltäytyivät keskustelemasta aiheesta. Projektiryhmän mielestä kaaoksessa vallitsi kuitenkin tiukka järjestys. Konsultaatioryhmä muistutti tavalliseen kouluun siirtymisen ehdoista: opetuksen päätyttyä oppilaiden on hallittava käytöstavat, kurinalaisuus, lukeminen sekä kirjoittaminen. Konsultaatioryhmän mielestä projektiryhmän kehittämä malli kaksijakoisesta päivästä toimi hyvin, mutta ryhmä toivoi kuitenkin, että toiminta olisi ulospäin enemmän auktoriteettihoitoista kuin lapsilähtöistä. (Biro 2007b; Vähämaa 2007.)

Oppilailta oli kyselty ennen väliarviota heidän mielteitään ohjelmasta erään oppitunnin yhteydessä. Monet oppilaista olivat tunteneet tulevansa kohdelluiksi erilailla eivätkä he pitäneet siitä, että heidät on eristetty Bridging Schoolin oppilaista. Opiskellut akateemiset oppiaineet ja käsitellyt aiheet olivat oppilaiden mielestä olleet mielenkiintoisia. (Biro 2007b; Vähämaa 2007.)

Havainnointiaineiston perusteella todettiin, että monella oli edelleen vaikeuksia istua hiljaa oppituntien ajan ja useimpien heistä tarvitsi sijaistoimintoja, joka auttoi heitä osallistumaan kolmen tunnin opetukseen. Oppilaat olivat lumoutuneita lisääktiviteeteista, kuten musiikista, taiteesta ja liikunnasta, jota oli tarjottu opetuksen ohessa. Luottamus oppilaiden ja projektityöntekijöiden välillä oli kasvanut, mutta oppilaat kärsivät edelleen suuresta luottamuspulasta muita ihmisiä kohtaan. Oppilaat oppivat myös luottamaan luokkatovereihinsa sekä jakamaan käytettävissä olevia materiaaleja tasapuolisesti. Useimmilla oppilaista esiintyi merkittävää surua elämässään liittyen kuolemaan ja perheen hajoamiseen, ja se nousi myös suurimmaksi vaikuttimeksi katulapseksi ajautumiselle. (Vähämaa 2007.)

Väliarvointivaiheessa tarkasteltiin myös oppilaiden osallistumisaktiivisuutta. Kolme päivää lukuun ottamatta oppilaat olivat osallistuneet opetukseen säännöllisesti. Kahtena päivänä he väittivät olleensa liian väsyneitä tulla koulun ja yhtenä päivänä he jättivät tulematta, koska tulkki oli sairaana. Tulkki oli ollut poissa kerran aikaisemminkin, jolloin opetus oli luonnollisesti vaikeampaa, ja ilmeisesti tämän perusteella oppilaat päättivät jättää koulupäivän väliin tulkin sairastuttua. Kerran oppilaat eivät palanneet välitunnin jälkeen oppitunneille, mutta heidät haettiin lähellä sijaitsevasta talosta takaisin. (Biro 2007b; Vähämaa 2007.)

Väliarvioinnin jälkeen opetuksessa oli parin päivän pakollinen tauko House Fathereiden koulutuksen takia. Projektityöryhmä ei nähnyt aiheelliseksi järjestää näille päiville (torstai ja perjantai) opetusta, sillä oppilaat olivat aikaisemminkin olleet poissa, mikäli luokassa ei ollut tulkkia. Suomalaisten opiskelijoiden ryhmän suunnittelema yhteinen lomamatka Etelä-Afrikkaan Krugerin kansallispuistoon järjestyi samalle ajankohdalle.

Projektin vastuuhenkilönä sekä kansainvälisen harjoittelujaksoni ohjaajana toiminut vapaaehtoisosiaalityöntekijä oli jo aikaisemmin kuvannut välejänsä järjestön johtajan kanssa viileiksi. Palattuamme lomamatkalta vastuuhenkilö oli myös lähtenyt lomalle ja hänen paluustaan liikkui erilaisia huhuja. Lopulta vahvistui, ettei hän enää palaa takaisin vaan oli keskeyttänyt toimeksiantonsa

MYC:n kanssa. Myöhemmin Suomeen palattuani sain häneltä sähköpostin, jossa hän perusteli tarkemmin syitä lähtemiselleen.

6.4 Ohjelman päättäminen

Alkuvaiheessa, tilanteen vielä ollessa sekava, ohjelmaa päätettiin jatkaa toistaiseksi. Kun tieto sosiaalityöntekijän toimeksiannon keskeyttämisestä tuli, ohjelma saatettiin loppuun ja ohjelman päättäminen ajoitettiin joululoman alkuun. Päivän rakenne säilyi samanlaisena, mutta fokusta suunnattiin enemmän psykososiaalisiin tarpeisiin sekä tärkeimpiin lukuaineisiin. Myös valistuksellinen näkökulma tuotiin esille, koska projektityöryhmä koki tärkeäksi keskustella oppilaiden kanssa muun muassa seksuaalisuudesta, sukupuolitaudeista sekä tasa-arvosta. Valistuksessa kiinnitettiin huomioita kulttuurisuuteen ja pyrittiin välttämään eurooppalaisten näkemysten tyrkyttämistä. Oppilaita valmistettiin normaaliluokkiin siirtymisessä vierailamalla Bridging Schoolin luokissa sekä tekemällä vierailuja muun muassa toimintakeskuksiin. Oppilaat vierailivat myös Little Schoolin toisessa luokassa, jonka opetus vastasi perinteisempää luokkaopetusta. Projektityöryhmä piti erittäin tärkeänä, että ohjelmalla olisi selkeä loppu, joten ohjelman lopettamista suunniteltiin huolellisesti.

Viimeisellä viikolla oppilaita valmistettiin joulutauolle ja sen jälkeiseen aikaan. Koska kukaan ei tiennyt tarkkaan kevätlukukauden toiminnasta, oppilaille luvattiin tiedottaa asiasta heti, kuin se on mahdollista. Ulkomaalaiset vapaaehtoiset jäivät vielä kevään ajaksi järjestöön töihin, joten tiedotusvastuu jätettiin heille.

Päätösviikolla oppilaiden kanssa muisteltiin yhteistä matkaa, sen aikana tapahtuneita kommelluksia sekä palautettiin mieleen opetuksen sisältöjä ja pyydettiin oppilaita pohtimaan omaa kasvuaan projektin aikana. Akateemista opetusta ei enää sisällytetty päiväohjelmaan vaan pääpaino oli psykososiaalisissa taidoissa, psykososiaalisessa tukemisessa, hauskassa yhdessä olossa ja toiminnallisuudessa. Viimeisenä harjoituksena oppilaita

pyydettiin kirjoittamaan ylös jokin asia, jonka he halusivat jättää taakseen. Nämä asiat suljettiin oppilaiden itse askartelemiin laatikoihin, jotka poltettiin maakuopassa. Harjoituksen tarkoituksena oli konkreettisesti hävittää jokin ikävä muisto, käytöstapa, mielipide tai muu tärkeä asia, josta haluttiin päästä eroon. Oppilaat saivat osallistumisestaan todistukset ja luokassa pidettiin päättäjaisjuhlia.

Projektiryhmä kirjoitti järjestölle suositukset jokaisesta oppilaasta. Suosituksessa pohdittiin sitä, miten kunkin oppilaan koulutus tulisi jatkossa järjestää. Kahden oppilaan arvioitiin pärjäävän Bridging Schoolissa, sillä heillä oli tarvittavat akateemiset ja sosiaaliset taidot pärjätäkseen normaalissa koululuokassa. Kahden oppilaan arvioitiin tarvitsevan selkeästi erityisopetusta taustojensa vuoksi. Lisäksi molemmilla heistä oli ollut projektin aikana paljon ongelmia terveytensä kanssa. Kaksi luokan oppilaista lopetti koulunkäynnin jo muutaman viikon jälkeen eivätkä he enää halunneet asua Sikhynyanassakaan. Yksi oppilas siirtyi jo projektin aikana normaaliin kouluun tavalliselle koululuokalle. Kolme muuta oppilasta osallistuivat opetukseen epäsäännöllisesti, joten heidän sijoittamisestaan ei annettu suositusta.

Lisäksi toimintaa toivottiin jatkettavan myös kevätlukukaudella, sillä havaintojen perusteella osa oppilaista tulisi edelleen kärsimään suurista vaikeuksista normaalissa koululuokassa. Hiljaa paikallaan istuminen sekä sijaistoimintojen puute saattaisi häiritä heidän keskittymiskykyään. Myös erilaisten ekstra-aktiiviteettien käyttämistä Little School -opetuksessa suositeltiin, sillä ne olivat hyviä sitouttamaan oppilaita toimintaan. Varsinaista kirjallista raporttia järjestölle ei kirjoitettu, sillä se olisi ollut käytettäviin resursseihin nähden melko mahdotonta.

6.5 Arviointi

Koska tutkimustehtäväni muuttui matkan varrella, en ole voinut määritellä havainnointikohteita etukäteen. Laajasta vapaamuotoisesta havainnointimateriaalista oli kuitenkin helppo valita tutkimuksen kannalta

olennaisimmat tekijät tarkempaan analyysiin. Lisäksi tutkimusjakson aikana toteutettiin yksi kysely, jonka vastauksia vertailtiin vapaaseen havainnointimateriaaliin.

Vaikka kyseessä oli kvalitatiivinen kysely, eivät sen tulokset olleet kovin informatiivisia. Kyselyssä pyrittiin kartoittamaan oppilaiden suosikkiaineita (akateemiset aineet ja psykososiaalinen tuki). Vähemmän kiinnostaviksi koetut aineet liittyivät psykososiaaliseen tukeen, ja erityisesti päihteisiin ja väkivaltaisuuteen liittyvät tunnit olivat saaneet selvästi vähemmän ääniä. Suosikkiaineeksi nousi matematiikka. Kysely toteutettiin englanniksi, joten kyselyn tarkoitus ja siinä kartoitetut asiat ovat saattaneet jäädä kielellisten vaikeuksien vuoksi epäselväksi. Tästä syystä esimerkiksi 'physical activities' oli ympyröity vain kolmessa lomakkeessa, vaikka se edusti kyselyssä liikunnallisia aktiviteetteja, kuten jalkapalloa. Nämä aktiviteetit olivat erittäin suosittuja oppilaiden keskuudessa. Toisaalta 'games', jolla tarkoitettiin pelejä ja leikkejä eikä jalkapalloa, oli ympyröity lähes kaikissa lomakkeissa. Voidaan siis kysyä ymmärsivätkö oppilaat annetut vaihtoehdot eri tavalla, kuin oli tarkoitettu. Mahdollisesti luokituksessa olisi voinut käyttää kansanomaisempia ilmaisuja, jotta sen tuottama informaatio olisi todenmukaisempaa. Kyselystä väliarviota varten tekemäni yhteenveto löytyy liitteenä. (Liite 2.)

Trial Class -opetusta järjestettiin arkipäivisin 10 viikon ajan 24.9.-30.11.2007 välisellä ajalla. Opetuspäiviä kertyi yhteensä 48. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta viikkoon sisältyi 5 opetuspäivää, joista kunkin kesto oli yhteensä 3 tuntia sisältäen välitunnit. Opetukseen osallistui yhteensä 10 Sikhunyanassa asutettua entistä katulasta. Kaikki oppilaat eivät osallistuneet opetukseen jatkuvasti; yksi lopetti koulunkäynnin kesken eikä jatkanut asumista Sikhunyanassakaan, yksi oppilaista siirtyi normaaliin koululuokkaan jo Trial Classin aikana, muutamalla oppilaalla oli ongelmia terveytensä kanssa, joten heillä oli normaalia enemmän poissaoloja opetuksesta. Afrikkalaisesta vapaammasta aikakäsityksestä huolimatta oppilaat tulivat pääsääntöisesti paikalle ajoissa. (Vähämaa 2007.)

Ohjelman alussa en pitänyt vapaamuotoisesta oppimisympäristöstä, koska pelkäsin sen vaikuttavan keskittymiskykyyn myös kielteisesti. Koska oppilailla oli mahdollisuus esimerkiksi lukea kirjaa opetuksen aikana vaikutti siltä, että osa oppilaista hakeutui kirjojen pariin heti, kun akateemiset oppiaineet vaihtuivat keskusteluhetkiin oppilaita itseään koskettavista aiheista. Olin väliarviovaiheessa samaa mieltä konsultaatioryhmän kanssa siitä, että opetuksen oli toki tarkoitus olla vapaamuotoisempaa mutta liiat vapaudet johtaisivat ongelmiin normaalille koululuokalle siirtyessä. Ohjelman loppupuolella edellä kuvatut sijaistoiminnot olivat jääneet lähes kokonaan pois.

Sijaistointoja myös hyödynnettiin opiskelussa: oppilaille annettiin askartelutehtävä, jonka aikana käytiin keskustelua valitusta aiheesta. Askartelutehtävä ei välttämättä liittynyt käsiteltyyn aiheeseen, ja tämän toivottiin näyttävävän oppilaille siten, että sijaistoiminnot ovat edelleen sallittuja mutta kirjaan uppoutuminen keskustelun sijaan ei välttämättä olisi paras keino ulkoistaa itseään tilanteesta.

Järjestön toimintaan integroitumisen lisääntymisestä on havainnointimateriaalissa kahtalaisia reaktioita. Toisaalta integroitumista haittasi oppilaiden yleinen luottamuspula aikuisiin, toisiin nuorisokotien asukkaisiin, mutta myös järjestöön itseensä. Lisäksi toistuvat pettymykset nuorten itsensä kertomana ja kokemana eivät tätä luottamusta lisänneet. Asukkaille oli tarkoitus järjestää kuljetuksia kotiseuduille joululomien ajaksi. Projektiryhmä kiersi kaikki 5 nuorisokotia, jolloin halukkaat saivat ilmoittautua ja osoittivat kartasta suunnilleen alueen, jonne haluavat kyydin. Tästäkin jouduttiin sittemmin luopumaan, koska järjestö ei antanut projektiryhmän käyttöön tarvittavia resursseja ajojen järjestämiseksi.

Järjestön toimintaan kuuluu olennaisena osana myös verkostokartoituksen tekeminen uusien asukkaiden kanssa. Itse en nähnyt tällaisia tehtävän tutkimusjakson aikana. Toisaalta asukkaat haastateltiin asuttamisen jälkeen huolella, jolloin selvitettiin muun muassa syitä katulapsuuden taustalta. Näitä tietoja oli myös projektiryhmän käytössä, ei tosin kirjallisena materiaalina.

Integroitumisessa onnistuttiin muun muassa iltapäivätoiminnan kohdalla. Oppilaat saattoivat esimerkiksi jäädä koulupäivän jälkeen lähistöllä sijaitsevaan toimintakeskukseen iltapäivätoimintoihin, koska koulumatkat olivat pitkiä, eivätkä he jaksaneet kävellä tätä matkaa edestakaisin. Oppilaita näkyi tosin edelleen kaduilla myös kerjäämässä tai auttamassa ihmisiä maksua vastaan, mutta koulupäivien aikana tätä ei enää tapahtunut. Subjektiiivisesti katsoen nuorten läsnäolo nuorisokodeissa näytti lisääntyvän. Havainto perustuu nuorisokotivierailuihin ilta-aikaan. Toisen ulkomaalaisen vapaaehtoisen vetämät jalkapalloharjoitukset olivat erittäin suosittuja ja tukivat mielestäni hyvin nuorten kiinnostumista järjestön toimintaan. Nuoria myös kuljetettiin mahdollisuuksien mukaan näihin harjoituksiin, jotta etäisyys harjoittelupaikasta ei olisi esteenä osallistumiselle.

Toimintaprosessia tarkastellessa toimintaa voi pitää tavoitteellisena, säännöllisenä ja rakenteellisena toimintana. Toimintaprosessia häiritsi selkeästi yhdestä työntekijästä luopuminen kesken prosessin, sillä oppilaat olivat hyvin kiintyneitä projektin vetäjään eikä kenelläkään ollut mahdollisuutta hyvästellä häntä kunnolla. Kun tavoitteena oli aloittaa ja lopettaa ohjelma selkeästi, olisin toivonut, että myös työntekijän lähteminen olisi tapahtunut suotuisammassa merkeissä, mikä olisi mahdollistanut hänen prosessinsa lopettamisen yhtä lailla selkeästi. Nyt tilanne oli hetken aikaa melko sekava.

Ohjelmalla oli selvä päiväkohtainen rakenne opetuksen suhteen, eikä tästä juuri poikettu. Tunnit oli suunniteltu etukäteen ja tarvittavien materiaalien saatavuus varmistettiin etukäteen. Mikäli aiheesta jouduttiin poikkeamaan jostain syystä (aihe ei kiinnostanut, opettajia jouduttiin lainaamaan muualle yms.), oli varalle suunniteltu aina jotakin toimintaa, jota kuka tahansa projektityöntekijöistä pystyi toteuttamaan. Koska opetusta järjestettiin jokaisena arkipäivänä, se auttoi nuoria päivärhythmin luomisessa. Lisäksi oppilaat sitoutuivat kiittävästi opetukseen, vaikka osallistuminen oli heille vapaaehtoista.

Resurssien vähyyks vaikutti lähinnä akateemisten aineiden opetusmenetelmiin. Koska oppikirjoja ei ollut, jouduimme itse rakentamaan tarvittavat tehtävät. Oppikirjojen puutteesta johtuen emme myöskään voineet edetä minkään

opetusohjelman mukaisesti, vaan aiheita valittiin sekä oppilaiden että opettajien mielenkiinnon mukaan. Toisaalta luokassa oli myös hyvin eritasoisia oppilaita, joten kirjoja olisi pitänyt olla usealta luokka-asteelta ja opetuksen olisi näin ollen pitänyt olla huomattavasti yksilöllisempää. Myös muut materiaalit, kuten askarteluvälineet, hankittiin usein projektityöryhmän puolesta omakustanteisesti. Osa tavaroista ja materiaaleista lainattiin vapaaehtoistyöntekijöiden asuntolasta. Musiikkitunteja varten luokkaan ostettiin kitara ja nokkahuilu. Henkiset resurssit olivat hyvät, mutta toisaalta ammattitaitoisia työntekijöitä ei ole koskaan liikaa. Psykososiaalista tukea tarjoava projekti tarvitsisi työntekijöiksi enemmän asiaan perehtyneitä (esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan harjoittelijat) kuin ummikkoja (vapaaehtoiset). Toki vapaaehtoistyöntekijöiden joukossa saattaa olla alaa opiskelleita tai alan ammattilaisia. Fyysisten resurssien puolesta saimme käyttöömmme upouuden luokkatilan, joka pyrittiin pitämään mahdollisimman siistinä. Siistissä luokassa oli mukavampi opiskella. Valitettavasti jouduimme vaihtaman luokkatilaa huonompaan juuri ennen projektin loppumista.

Järjestön tulisi panostaa taloudellisesti tällaisiin projekteihin huomattavasti enemmän. Koska kaikki työntekijät olivat vapaaehtoisia, eikä materiaalikustannuksia tullut, olisi opetukseen osallistuneille voinut tarjota esimerkiksi lounaan koulupäivän aikana. Järjestön sisällä tulisi miettiä tarkemmin rahan ohjaamista projekteihin.

Vaikka lukukausi vietiin onnistuneesti loppuun, ei projektista syntyneitä tuloksia päästy hyödyntämään ja/tai analysoimaan. Mitään mallia ei paikan päällä luotu eikä toimintaa sen vuoksi ainakaan minun tietojeni mukaan jatkettu sellaisenaan.

Vaikka opetusta järjestettiin päivittäin vain muutaman tunnin ajan, oppilaita oli mahdollista tavata myös oppituntien ulkopuolella. Osa heistä vietti aikaansa koulupäivän jälkeen iltapäiväkeskuksessa, jossa työntekijät toisinaan jatkoivat työpäiväänsä. Lisäksi projektityöntekijät vierailivat useasti projektin aikana Sikkhynyanassa muiden työtehtävien puitteissa.

Tiedetään, että nuoren psykososiaalisen tuen järjestäminen onnistuu parhaiten verkostoitumisen avulla (vrt. Orphans and Vulnerable Children Support Network 2009). Ongelmana Trial Class -luokan oppilailla olikin juuri verkoston puute: suurimmalla osalla heistä ei enää ollut perhettä tai perheet sijaitsivat maantieteellisesti kaukana tai olivat muulla tavoin estyneitä huolehtimaan oppilaista. Osa oppilaista oli itse hylännyt perheensä, osan perhe oli hylännyt. Yhtenä projektityöryhmän haaveista oli rakentaa järjestön sisälle verkosto, jota voisi näissä tilanteissa hyödyntää. Verkostoihin kaavailtiin toimijoiksi muun muassa sosiaalityöntekijöitä, opettajia ja House Fathereita.

Todettakoon kuitenkin, ettei projektityöryhmä kokenut olevansa erityisessä asemassa psykososiaalisen tuen tarjoamisessa, vaan antoi ongelmien julkituomiselle vain hieman erilaiset puitteet kuin muu järjestön toiminta. Yhtälailla ongelmat olisivat voineet nousta esille missä tahansa kontaktissa aikuisen kanssa. Ongelmana näillä lapsilla usein onkin se, että heidän elämästään puuttuu välittävä aikuinen.

Uuden tiedon vastaanottamiskyvyn määrittelemiseksi olisi varmasti olemassa tarkempia mittareita, joita tutkimusprosessissa oli mahdollista käyttää. Aineiston perusteella voidaan todeta ainakin, että oppilaat olivat projektin myöhemmässä vaiheessa vastaanottavaisempia uudelle tiedolle kuin aiemmin. Jos alkuvaiheessa mikään ei tuntunut oikein kiinnostavan, loppuvaiheessa ei ollut enää ongelmia motivoida oppilaita osallistumaan opetukseen.

Ihmissuhteet paranivat ainakin luokan oppilaiden kesken. Konfliktit nuorisokodeissa (varastelu, kiusaaminen) kuitenkin jatkuivat edelleen, vaikka oppilaat kertoivat niistä rohkeasti luokassa heidän House Fatherinsa läsnä ollessa. Opinnäytetyön tekijälle jäi sellainen vaikutelma, ettei House Fatherilla ollut välttämättä keinoja tai motivaatiota puuttua tällaisiin tilanteisiin. Luokassa luottamus oppilaiden kesken vaikutti lisääntyneen eikä esimerkiksi tavaroiden jakaminen ja/tai lainaaminen ollut loppuvaiheessa enää yhtä ongelmallista. Tietynlainen malttamattomuus ja epäluuloisuus karsiutui ohjelman aikana pois. Oppilaat oppivat luottamaan, että he saavat tehtävien suorittamiseksi tarvittavat välineet käyttöönsä tehtävän suorittamiseen annetun ajan puitteissa, vaikkei

tarvikkeita välttämättä riittänyt heti jokaiselle, vaan niitä piti kierrättää. Luokassa saatettiin myös käsitellä oppilaiden ja House Fatherin välisiä ristiriitoja, joiden lopputuloksena oppilaat näyttivät tukeutuvan enemmän House Fatheriinsa ongelmatilanteissa. House Fatheria myös tuettiin tässä työssä, vaikkei sen vaikutukset näyttäytyneetkään luokkatilanteen ulkopuolella.

Identiteetin vahvistamista pyrittiin tukemaan vahvistamalla oikeiksi oppilaiden tekemisiä ja tuntemuksia ohjelman aikana. Uskaltautuminen ja heittäytyminen annettuihin tehtäviin lisääntyi projektin aikana. Luokassa pidettiin huolta siitä, että jokainen sai esittää mielipiteensä ja kaikki mielipiteet pyrittiin huomioimaan. Kompromissien sijasta pyrittiin etsimään konsensusta.

Ohjelman hyötyinä näkisin ehdottomasti integroitumisen lisääntymisen, luottamuksen kasvun sekä vapaamuotoisuuden säilymisen opetuksessa. Toisaalta vapaamuotoisuutta voi pitää myös suurimpana haittana, sillä se ei varsinaisesti valmistanut oppilaita siirtymään tavalliseen luokkaopetukseen.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on arvioida Trial Class -ohjelman vaikuttavuutta. Vaikuttavuutta arvioidessa on tärkeä pohtia syy-seuraussuhteita.

Trial Class -ohjelma osoitti, että psykososiaalisen tuen tarjoamisella on positiivinen vaikutus oppilaiden elämään syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Turvallisen ympäristön luominen kokemusten ja tiedon jakamiselle osoittautui ensiarvoisen tärkeäksi vaikeiden asioiden käsittelyssä. Yhteenkuuluvuuden tunne paransi myös yksilöiden käyttäytymistä, sillä he oppivat huomioimaan muut ryhmän jäsenet ja tulivat oppitunneille ajoissa.

Traumoja ei pyritty hoitamaan, vaan oppilaille välitettiin tietoa traumoihin liittyvistä normaaleista reaktioista. Traumoilta suojaavia tekijöitä pyrittiin vahvistamaan. Lisäksi oppilaiden käsityksiä omista oikeuksistaan vahvistettiin. Suojaavien tekijöiden vahvistuminen näkyi muun muassa itsetunnon kohentumisena sekä lisääntyneenä halukkuutena vastaanottaa tukea.

Ohjelmassa siis kohdattiin oppilaiden emotionaalisia, sosiaalisia ja henkisiä tarpeita. Koska ryhmäkoko pysyi pienenä (keskimäärinä 7 oppilasta) pystyttiin ohjelmassa keskittymään myös yksilöllisten tarpeiden kohtaamiseen, joka on tärkeää ongelmien monimuotoisuuden vuoksi.

Opinnäytetyöprosessi osoitti, että käytettävissä olevilla resursseilla tämäntyyppinen työskentely paitsi tuottaa positiivisia vaikutuksia, on myös helposti organisoitavissa. Vaarana tämäntyyppisissä ohjelmissa on kuitenkin se, että jos työntekijät ovat pääasiassa ulkomaalaisia, ei kaikkia paikallisia näkökulmia pystytä ottamaan huomioon. Psykososiaalinen tukeminen tulisi ottaa osaksi järjestön nuorisokotien toimintaa, jolloin integroituminen ja osallisuus järjestöön lisääntyisi. Tuen tarjoaminen edellyttää tietoa ja ymmärrystä käsiteltävästä ilmiöstä, joten House Fathereita tulisi kouluttaa kohtaamaan tällaisia ongelmia työssään.

Järjestön toimet syrjäytymisen ehkäisyssä painottuvat koulunkäynnin tukemiseen ja tutkinnon suorittamiseen. Trial Class -ohjelma osoitti, että muutkin syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät tulisi ottaa huomioon. Erityisesti sosiaalisia verkostoja tulisi vahvistaa esimerkiksi tukihenkilötoiminnalla ja olemassa olevien verkostojen lujittamisella. Pelkkä koulunkäynnin mahdollistaminen ei vielä poista suurempaa syrjäytymistä aiheuttavaa tekijää eli työllistymisen haasteita. Järjestön tulisikin mahdollisuuksien mukaan etsiä ratkaisuja nuorten työllistymisen parantamiseksi.

Tämäntyyppiset ohjelmat eivät pysty vaikuttamaan valtion rakenteisiin, mikäli halukkuutta muutokseen ei löydy päättäviltä tahoilta. Halukkuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin saattaa lisääntyä tämäntyyppisessä toiminnassa. Globalisoituminen tulee asettamaan suuria paineita yhteiskunnan rakenteita kohtaan, sillä tieto mahdollisuuksista on kaikkien saatavilla esimerkiksi internetissä.

Ohjelman vaikutusten arvioimiseksi olisi tutkimusjakson lopuksi pitänyt olla vielä seurantajakso. Usein tuen vaikutukset näkyvät vasta pitkän ajan päästä, eikä välittömiä vaikutuksia välttämättä tule esiin. Oppilaissa oli kuitenkin nähtävissä kehittymistä eri osa-alueilla, kuten luottamuksen parantumisessa, itsetunnon kohenemisessa, menneisyyden kohtaamisessa ja tulevaisuuden suunnitelmassa.

8 POHDINTA

8.1 Kehittämisehdotukset

Jälkikäteen ajateltuna opinnäytetyö olisi voinut toimia loppuraporttina ja suosituksena ohjelman jatkamiselle, mikäli se olisi valmistunut välittömästi Suomeen palaamiseni jälkeen. Tärkeimmät havainnot olisi voinut tiivistää englanninkieliseen miniraporttiin ja tämän olisi voinut helposti lähettää järjestölle esimerkiksi sähköpostin välityksellä. Annetuilla suullisilla suosituksilla saattoi kuitenkin olla vaikutusta järjestön sittemmin kehittämiin toimintoihin. Vuosikertomuksiin peilaten voi rivien välistä nähdä toiminnan vaikutukset projektien kehittämisessä ja uusien toimintojen taustalla.

Vertaistuen saaminen toisilta samanlaisia kokemuksia kohdanneilta nähtiin ohjelmassa hyvänä. Vanhempia järjestön asuttamia poikia voisi valjastaa tukihenkilöiksi näille vasta järjestön piiriin tulleille pojille. Vertaistuen lisäksi he voisivat omalla esimerkillään osoittaa muun muassa koulutuksen tärkeyttä ja näin osaltaan auttaa syrjäytymisen kierteen katkaisussa.

Tämänkaltaisissa projekteissa työskentelevien tulee ehdottomasti tuntea taustailmiöitä, jotta he voisivat toimia oppilaiden parhaaksi ja jotta psykososiaalinen tukeminen olisi voimaannuttavaa ja vaikuttaisi positiivisesti oppilaiden elämään. Resurssien vähyyden vuoksi kaikki käytettävissä olevat ylimääräiset käsiparit ovat toki tarpeen, mutta vastuun tällaisten ohjelmien pyörittämisestä tulee ehdottomasti jatkossakin olla asiaan vihkiytyneillä. Edellä kuvaamani House Fathereiden kouluttaminen voisi helpottaa järjestön painetta kasvavan ongelman edessä. Projektiluokkia tai -ryhmiä ei tarvitsisi perustaa useita, jos asioita voisi käsitellä pienemmissä ryhmissä suoraan vastaanotto- tai nuorisokodissa.

Haasteellisen tehtävän luovuttaminen paikallisiin käsiin poistaisi opettajien kulttuurisidonnaisuuden vaikutuksia, ja työskentelystä tulisi vaikuttavampaa, kun löytyisi ymmärrystä myös siitä, mitä olemassa olevan lainsäädännön,

yhteiskuntarakenteen ja resurssien puitteissa voi tehdä.

Uskon, että tästä opinnäytetyöstä on hyötyä maahanmuuttajien kanssa työskenteleville, erityisesti maahanmuuttajalasten kanssa toimiville. Usein maahanmuuttajien tai pakolaisten taustoista voi löytää samankaltaista problematiikkaa, jota Trial Class –ohjelman oppilailta oli. Psykososiaalisen tuen ja yksilöhistorian huomioimista opetustyössä tulisi hyödyntää enemmän myös suomalaisten lasten kanssa työskentelyssä. Työ antaa myös suppean kuvan Manzini Youth Caren tarjoamista toiminnoista, jonka avulla kansainväliseen vaihtoon lähtemistä suunnittelevat opiskelijat voivat suunnitella työharjoittelujaksoaan hiukan paremmin.

8.2 Oman ammatillisuuden kehittyminen

Opinnäytetyön tekeminen ulkomailla, vieraassa ympäristössä ja vieraalla kielellä työskentely, toi haasteita mutta myös onnistumisen kokemuksia. Koen kielitaitoni kehittyneen prosessin aikana niin, että pohdin jopa opinnäytetyön kirjoittamista englanniksi. Se olisi voinut myös nopeuttaa prosessia, sillä kaikki aiheeseen liittyvä materiaali on pääosin ollut englanninkielistä. Vaihto-ohjelmaan lähteviä oppilaita valmennetaan vieraan kulttuurin kohtaamiseen ja sen mahdollisesti aiheuttamaan kulttuuriseen shokkiin. Itselleni tämä shokkivaihe tuli vasta palattuani takaisin Suomeen. Tämä on ollut vaikuttamassa opinnäytetyöprosessin viivästymiseen.

Koin kulttuurisidonnaisuuden yhdeksi haastavimmista asioista tutkimusta tehdessäni. Vaikka tiedostin, etten voi länsimaisen kulttuurin lähtökohdista arvostella tai arvioida heidän toimintatapojaan tai päättää omani olevan parempi ja sitä myötä muuttaa totuttuja rutiineja, oli tästä pidättäytyminen hyvin hankalaa. Kansainvälinen vaihto, Trial Class –ohjelma ja opinnäytetyön kirjoittaminen kannustavat minua tulevaisuudessa hakeutumaan töihin ulkomaille, todennäköisesti jonnekin päin Afrikkaa.

Olisin voinut valmistautua aineiston keräämiseen hieman paremmin. Olisin voinut hyödyntää paikallista kirjallisuutta enemmän ja hankkia tietoa ilmiöistä paikallisesta kirjastosta. Suomesta käsin lähdekirjallisuuden etsiminen jälkikäteen on ollut todella haastavaa. Lähdin ikään kuin väärinpäin koko prosessiin aloittamalla ensin aineiston keruulla, johon huolellisesti tutustumalla vasta löysin itse työn aiheen. Prosessi olisi ollut helpompi, mikäli se olisi toteutunut 'normaalia' tutkimusprosessin kaavaa noudattaen.

Jälkikäteen ajatellen itsensä asettaminen maahanmuuttajan asemaan on ollut mielenkiintoinen prosessi. Vaikka lähdinkin ulkomaille työskentelemään vapaaehtoisesti, pystyin kuitenkin ymmärtämään osan niistä peloista, ennakkoluuloista ja vaikeuksista, joita maahanmuuttajat ja pakolaiset kohtaavat uuteen kulttuuriin tullessaan. Tämän ilmiön ymmärtäminen kokemuksen kautta auttaa varmasti maahanmuuttajien kanssa työskentelyssä, koska voin nyt rehellisesti kertoa tietäväni miltä se tuntuu.

Varsinaisesti ryhmätilanteissa toimiminen tai opettaminen eivät olleet minulle uutta, sillä olen toiminut muun muassa rippileireillä isoisena, erilaisten kerhojen vetäjänä sekä työskennellyt nuorisokodissa ja päihdekuntoutuslaitoksissa. Uskon että tästä kokemuksesta oli hyötyä Trial Class –ohjelmassa toimimiselle ja että kokemus auttoi myös tarttumaan rohkeasti projektin antamiin haasteisiin. Olen ulospäin suuntautunut enkä pelkää esiintymistä, mutta ohjelman kautta sain varmuutta myös itseni ilmaisemiseen vieraalla kielellä.

Opinnäytetyöprosessini on ollut pitkä. Myös aiheen vaihtuminen lamautti kirjoitusprosessini pitkäksi aikaa. Tutkimukseni olisi varmasti relevantimpi ja paremmin hyödynnettävissä, mikäli se olisi valmistunut pian palaamiseni jälkeen. Toisaalta, MYC:n omat internet-sivut ovat vasta vuodesta 2009 lähtien tarjonneet sellaista informaatiota, jota olen tarvinnut työn toteuttamisessa. Vaihdossa ollessani keskityin vain yhteen monista järjestön projekteista, jolloin tietoni muusta toiminnasta jäivät vaillinnaisiksi. Järjestön nykyiset vuosikertomukset ovat auttaneet minua hahmottamaan toimintaa paremmin ja ovat vahvistaneet omia havaintojani toiminnan prosesseista. Toimintaympäristönä Swazimaa on ollut hankala, sillä tiedot maailman

viimeisimmästä absoluuttisesta monarkiasta ovat puolueellisia ja perustuvat lähinnä internet-pohjaiseen aineistoon. Monesta isommasta afrikkalaisesta maasta löytyy huomattavasti enemmän tietoa kirjallisuudessa. Valitettavasti en ymmärtänyt hyödyntää kansainvälisen vaihdon aikana paikallisia virastoja tai kirjastoja aineiston kartuttamiseksi.

LÄHTEET

- Arviointi sosiaalipalveluissa 2001. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. Stakes, FinSoc Työpapereita 3/2011. Helsinki 2001. Viitattu 6.1.2011. Luettavissa www-muodossa <http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/-A826D5F7-40D4-4A20-8E3E-02194FD5AAC9/0/Ty%C3%B6-papereita32001.pdf>
- Biro Carmel 2007a. Aims and purposes of the Social Worker at MYC. Tuloste tekijän hallussa.
- Biro Carmel 2007b. Assessment of "Trial Class" at Little School. Tuloste tekijän hallussa.
- Central Intelligence Agency 2009. The World Factbook: Swaziland. 23.8.2009. Tuloste tekijän hallussa. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- Encyclopedia of the Nations 2011. Swaziland – Education. Viitattu 28.3.2011. Tuloste tekijän hallussa. <http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Swazi-land-EDUCATION.html>
- GSDG 2009. Youth Vulnerability and Exclusion (YOEX) in West Africa: Synthesis Report. King's College London: GSDG Papers Summary, Number 21, 2009. Viitattu 30.3.2011. Luettavissa www-muodossa <http://www.securityanddevelopment.org/pdf/CSDG%20Papers%2021%20Summary.pdf>
- Heikkinen, Hannu L. T. 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 16–38.
- Heikkinen, Hannu L. T.; Rovio, Esa & Kiilakoski Tomi. 2006. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 78–93.
- Helminen, Jari. 2005. Nuoruuden huuma ja psykososiaalinen työ nuorten kanssa. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Kiintopisteitä nuoruusaikaan – psykososiaalinen tuki ja työ nuorten kanssa toimittaessa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. 13–33.

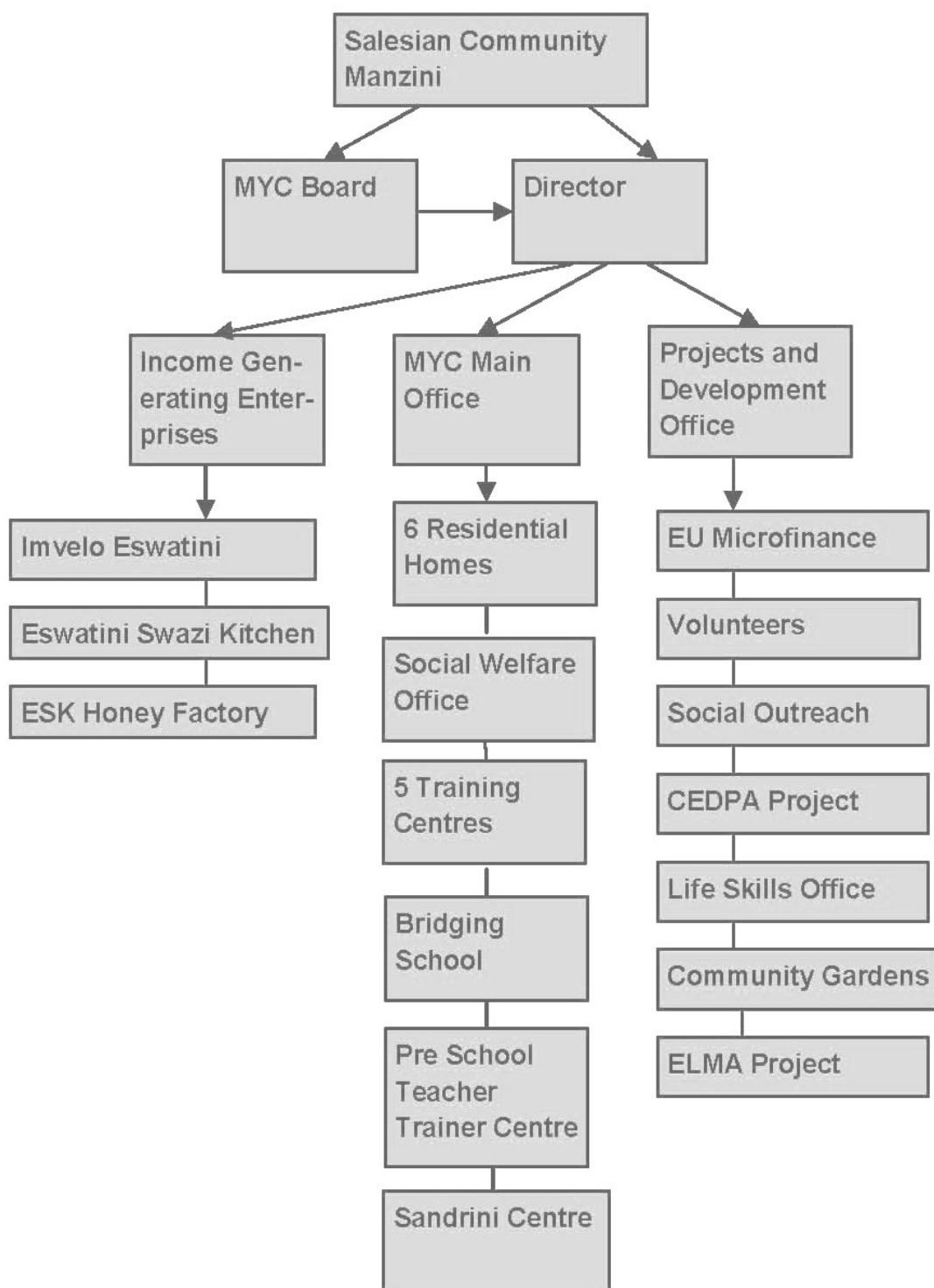
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.
- Hjerppe, Tanja 2006. Lahden ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden lähdeanalyysi liiketalouden, tekniikan ja musiikin alueilta vuosina 2001-2004. Päijät-Hämeen koulutus konserni. Viitattu 15.3.2011. Luettavissa www-muodossa <http://www.phkk.fi/material/lahdeanalyysi.pdf>
- Huusko, Jukka 2006. Kohti asfalttiviidakkoa. Kehitysyhteistyön palvelukeskus. Kumppani-lehti 6–7/2006. Viitattu 3.9.2008. Luettavissa www-muodossa http://www.kepa.fi/kumppani/arkisto/2006_6-7/5087
- Högnabba, Stina 2008. Arviointi, arviointitutkimus ja arviointimenetelmien kehittäminen. Teoksessa Arviointi työtavaksi – kokemuksia asiakastyön arvioinnin kehittämisestä Helsingin sosiaalivirastossa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Oppaita ja työkirjoja 2008:2. 12-15.
- IRIN Africa 2010. Swaziland: Free primary education, at last. Viitattu 27.3.2011. <http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=87922>
- Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto i.a. Ohjeita opiskelun tueksi. Ohjeita opiskelukirjoittamiseen. Lähteet ja niihin viittaaminen. Viitattu 15.3.2011. <https://www.avoin.jyu.fi/>
- Kekäläinen, Annu & Roos, Jonna 2006. Päiväntasaajan valo ja varjot – Afrikkalaisten naisten vahvuus ja taakka. Väestötietosarja 15. Helsinki: Väestöliitto.
- Kivipelto, Minna 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Helsinki: Stakes.
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Kuusela, Pekka 2005. Realistinen toimintatutkimus? Toimintatutkimus, työorganisaatiot ja realismi. Raporttisarja 2005; 2. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.
- Leinikki, Pauli. 2005 HIV-epidemian menneisyys ja tulevaisuus. Aikakausikirja Duodecim. 2005; 121(6);518–2

- Linnakangas, Ritva & Suikkanen, Asko 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä. 2004:7. Luettavissa www-muodossa. <http://pre20090115.stm.fi/-hu1083758936712/passthru.pdf>
- Manzini Youth Care 2005. Projects. Viitattu 6.9.2008. Tuloste tekijän hallussa. <http://www.salesiansmyc.com/projects.htm#BURSARY>
<http://www.salesiansmyc.com/projects.htm#BURSARY>
- Manzini Youth Care 2010. Residential Homes. Viitattu 16.10.2010. Tuloste tekijän hallussa. <http://manziniyouthcare.com/>
- Manzini Youth Care 2011. About us. Viitattu 29.3.2011. Tuloste tekijän hallussa. <http://manziniyouthcare.com/>
- McCormack, Martin. i.a. Concise history of the Salesian in Manzini, Swaziland.
- McDonnell, Larry 2009. Manzini Youth Care Annual Report 2009. Viitattu 6.1.2011. Tuloste tekijän hallussa.
- Orphans and Vulnerable Children Support Network. 2009. Psychosocial support. Viitattu 2.4.2011. <http://www.ovcsupport.net/s/index.php?i=59>
- Pacek, Katri 2006. Kulttuurierot ja kielimuuri valtanäkökulmasta suomalaispuolalaisessa työyhteisössä. Pro gradu -tutkielma. E-Thesis - Helsingin yliopiston verkkojulkaisutietokanta. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 14.3.2011. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/-slavi/pg/pacek/>
- Pettersson, Paula 2009. Kriisi ja trauma I-tyypin lapsilla ja nuorilla. Traumaterapiakeskus. Traumakoulutuksen luentomuistiinpanoja.
- Religious Intelligence 2009. Country profile: Swaziland. 29.12.2009. <http://www.religiousintelligence.com.uk>
- Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluointia tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi.
- Rooney, Richard 2011. 'Times Sunday' Censors Self on King. Swazi Media Commentary -blog. 20.3.2011. <http://swazimedia.blogspot.com/>
- Roos, Jonna 2006. Laajennettu perhe sosiaalisena turvaverkostona. Teoksessa Annu Kekäläinen & Jonna Roos (toim.) Päiväntasaajan valo ja varjot – Afrikkalaisten naisten vahvuus ja taakka. Väestötietosarja 15. Helsinki: Väestöliitto.
- Saastamoinen, Katri 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan

- mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto. Viitattu 26.3.2011. Luettavana www-muodossa. <http://www.kampus.uku.fi/gradut/2007/3259.pdf>
- SACMEQ 2010. The Southern and Eastern Africa Consortium for Monitoring Educational Quality. Education in Swaziland. Viitattu 14.1.2011. <http://www.sacmeq.org/education-swaziland.htm>
- Salesians of Southern Africa 2007. Home. Viitattu 16.10.2010. Tuloste tekijän hallussa. <http://www.salesians.org.za/>
- Shemeikka, Riikka & Alkio Paula 2005. Aids Afrikassa. Tietopaketti HIV/AIDS-tilanteesta. Helsinki: Väestöliitto.
- Sivistysliitto Kansalaisfoorumi 2009. Omille poluille. Viitattu 17.3.2011. Tuloste tekijän hallussa. http://www.innostaja.net/sivu.-php?artikkeli_id=27
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut. Opas kunnille ja kuntayhtymille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:16
- Suokas-Cunliffe, Anne 2006a. Trauma – omaan elämäntarinaankin yhdistymätön mielen loinen. Yleislääkäri 5/2006, 21. vuosikerta. 19-23. [Http://www.yleislaakarit.fi/index.html](http://www.yleislaakarit.fi/index.html)
- Suokas-Cunliffe, Anne. 2006b. Lapsuuden kompleksisen traumatisoitumisen seuraukset aikuisuudessa. Yleislääkäri 6/2006, 21. vuosikerta. 9-14. [Http://www.yleislaakarit.fi/index.html](http://www.yleislaakarit.fi/index.html)
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. 2011. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 12.1.2011. Tuloste tekijän hallussa. http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkkaus/kaantajan_ja_tulkin_tyokalupakki/
- Swaziland Government 2011. The King's Office. Swazimaan viralliset kotisivut. Viitattu 26.3.2011. <http://www.gov.sz>
- The Constitution of The Kingdom of Swaziland Act 2005. Luettavissa www-muodossa <http://www.ide.uniswa.sz/documents/resources/-constitution2004.pdf>
- Tikka, Irina 2005. Katulapsityön kahdet kasvot. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- UNAIDS/WHO 2010. Arvio elossa olevien HIV-tartunnan saajien määrästä

- 31.12.2010. http://www.unaids.org/globalreport/Global_report.htm
- Unicef 2001. A Study on Street Children in Zimbabwe. Luettavissa www-muodossa http://www.unicef.org/evaldatabase/files/ZIM_01-805.pdf
- Unicef 2011a. Nuoria auttamalla muutettaisiin kansakuntien kehityksen suuntaa. Maailman lasten tila 2011 -raportti. Viitattu 26.3.2011. <http://www.unicef.fi/uutinen-unicef?id=20297528>
- Unicef 2011b. The State Of The World's Children 2011. Adolescence – An Age of Opportunity. Luettavissa www-muodossa http://www.unicef.org/infobycountry/files/SOWC_2011.pdf
- Valkonen Sanna 2008. HIV-infektio. Teoksessa HIV–Hoitotyön käsikirja. Sinikka Hirvinen; Helenä Mäkinen & Marja Pakarinen (toim.). Suomen HIV/ aids-sairaanhoidajayhdistys ry, HIV-säätiö/Aids-tukikeskus ja HUS, HYKS, Auroran sairaalan infektiosairauksien yksikkö. 2. uudistettu painos. 17–20.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Toiminnantarkastuskertomus 146/2007. Luettavissa www-muodossa. http://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf
- Vilka Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Vähämaa, Jessica 2007. Tutkimuspäiväkirja.

LIITE 1 Manzini Youth Caren organisaatiokaavio

(Manzini Youth Care 2009. Annual report)

LIITE 2 Oppilaille toteutettu kysely oppiaineiden miellyttävyydestä

Subject / Discussion topic	Answered crossed
Maths	7
Rules	6
Health	6
Games	6
Money	6
Religion	6
Story writing / reading	6
Spelling	6
Music	5
Trust issues	5
Science	5
English	5
Acting	5
Storybook	5
Trip to Skill Center	5
SiSwati	5
Future expectations	5
Relaxation	4
Art	4
Relationships / Friendships	4
Manners	4
Singing	4
Cultures	4
Dancing	4
Glue sniffing	3
Drugs	3
Trip to Art School	3
Family tree	3
Physical activities	3
Reproductive & Sexual Health	3
Beatings	2
Stealing	2
Violence	2
Alcohol	2
Confidence	2
Dreams	1

(total: 7 questionnaires, one with all alternatives crossed)